

II

OHJELMAVALIOKUNTA

25. NÄKÖKOHTIA PERIAATEOHJELMAN UUDISTAMISESTA (jaetaan erillisenä asiakirjana)

Puoluetoimikunnan esitys

SDP:n XXIX puoluekokous Tampereella velvoitti puoluetoimikunnan käynnistämään aatteellisen opinto- ja keskustelukampanjan sekä tekemään ehdotuksen periaateohjelman uudistamiseksi. SDP:n XXXI puoluekokous Espoossa päätti, että osana puolueen sisäistä aatteellista keskustelua puoluetoimikunnan tulee seurata periaateohjelman asemasta ja ajankohtaisuudesta esitettäviä näkökohtia.

Päätösten toteuttamiseksi puoluetoimikunta käynnisti vuonna 1980 järjestökäsittelyn periaateohjelmasta. Puoluetoimikunta nosti järjestökäsittelyssä esille viisi avainkysymystä. Ne koskivat puolueen luonnetta ja luokkapohjaa, suhtautumista sosialismiin, perusarvoja, ihmisen suhdetta luontoon sekä kansainvälisyyttä.

Järjesiökäsittely tuotti 242 lausuntoa. Suurin osa lausunnoista päätyi esittämään uudistuksia ja/tai tarkennuksia periaateohjelmaan. Varsin laajalla yksimielisyydellä toivottiin uudistuksia perusarvoja, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä kansainvälisyyttä koskevilta osilta. Luokkapohjan kohdalla esitti määrittelyn uudistamisesta myöskin osa kantaa ottaneista. Sosialismin kohdalla vastaukset vaihtelivat eniten.

Puoluetoimikunta on järjestökäsittelyn jälkeen teettänyt erillisen muistion "Näkökohtia periaateohjelman uudistamisesta". Muistiossa käsitellään nykyisen periaateohjelman taustaa, järjestökäsittelyn vastauksia, veljespuolueiden ohjelmia sekä ongelmakohtista käytyä keskustelua yleensä. Muistio on osana puoluekokousasiakirjoja.

Puoluetoimikunta katsoo, että suoritettu järjestökäsittely sekä laadittu muistio "Näkökohtia periaateohjelman uudistamisesta" luovat perustan periaateohjelman uudistustyön aloittamiselle.

Mitään erityistä kiirettä periaateohjelman kokonaisuudistukseen ei kuitenkaan ole, vaan uudistustyö voidaan suorittaa perusteellisesti ja sitä vahvistaa samanaikaisesti järjestettävällä laajalla opintotoiminnalla.

Puoluetoimikunta katsoo, että tavoitteena tulee olla uudistetun periaateohjelman hyväksyminen viimeistään XXXIV puoluekokouksessa vuonna 1987. Periaateohjelman uudistustyöhön tulee kuitenkin ryhtyä välittömästi.

Edellä olevan perusteella puoluetoimikunta esittää,

että puoluekokous velvoittaa puoluetoimikunnan käynnistämään periaateohjelman uudistustyön.

26. SOSIALIDEMOKRATIAN SUUNTA-OHJELMAN UUDISTUS

Puoluetoimikunnan esitys

SDP:n puoluekokous v. 1978 päätti, että

puolueen sisäiseen keskusteluun ja ohjelmatyön kehittämiseen perustuen puoluetoimikunnan on toimitettava tarpeellisella tavalla uudistettu ja täsmennetty esityksensä Sosialidemokratian Suunnasta järjestökäsittelyyn vuoden 1980 lopussa. Esitys käsitellään SDP:n XXXII puoluekokouksessa.

Tämän päätöksen pohjalta Sosialidemokratian Suunta lähetettiin vuoden alussa kaikille työryhmille tarkennusesitystä varten. Samoin toteutettiin piiri- ja perusjärjestökysely keväällä 1980.

Työryhmien lausunnot

Sosialidemokratian Suunta -asiakirja laadittiin aikanaan suurelta osin työryhmien esitysten pohjalta. Tarkennusesityksiä pyydettiin 25 työryhmältä ja toimikunnalta. Muutosesityksiä teki kolme työryhmää. Yksi kirjoitti oman sektorinsa osalta lyhyen täydennysosan, ja kaksi ilmoitti kantanaan, että muutoksiin voitaisiin ryhtyä seuraavalla puoluekokouskaudella.

Järjestöjen lausunnot

Samassa järjestökäsittelyssä rinnan Suunnan tarkennusesitysten kanssa kartoitettiin käsityksiä periaateohjelman uudistamistarpeesta. Yhteensä vastauksia saatiin 250. Niistä 30:ssä käsiteltiin Sosialidemokratian Suuntaa. Esille tuotiin mm.:

- Käsittelyaikaa haluttiin lisää (jopa 1,5 vuotta ennen puoluekokousta).
- Pari yhdistystä ilmoitti ottavansa ohjelmaan kantaa vasta varsinaisen käsittelyn yhteydessä.
- Kaksi yhdistystä lähetti vuoden 1977 lausuntonsa sellaiseen viitaten siihen, etteivät heidän kaikki silloiset näkemyksensä tulleet huomioon otetuiksi.
- Eri ohjelmien (periaateohjelma, Suunta, erillisohjelmat) työnjakoa esitettiin selkiytettäväksi. Joidenkin vastausten perusteella tuli sellainen kuva, että periaateohjelma ja Suunta koettiin yhdeksi ja samaksi ohjelmaksi.
- Esitettiin, Suunnassa erotettavaksi toisistaan pitkän ja lyhyen tähtäyksen tavoitteet. Joissakin vastauksissa haluttiin karsittavaksi lyhyen tähtäyksen tavoitteet, toisissa päinvastoin.
- Ohjelman kieltä toivottiin selkeämmäksi ja täsmällisemmäksi (pois pyrkimyksestä; Suunta jäsenille, ei teknokraateille). Ohjelmasta toivottiin myös jokaisen jäsenen kädessä kuluvaan kuvitettua ilmaista kansanpainosta.
- Muutamassa vastauksessa oli tehty yksityiskohtaisia muutosesityksiä. Yleisempää oli kuitenkin toteamus, että ohjelman tulee olla jatkuvasti ajan tasalla ja konkreettinen. Suunnan puutteita katsottiin voitavan korvata myös erillisohjelmin (esim. energiapoliittisella ohjelmalla).

Järjestöjen ehdotukset ja työryhmien lausunnot eivät puolla Suunnan kokonaisuudistusta. Suunnan hyväksymisestä järjestökäsittelyn päättymiseen ehti kulua vain kaksi vuotta, ja ohjelma koetaan suurelta osin edelleen ajankohtaiseksi.

Puoluetoimikunnan esitys:

Espoon puoluekokouksen päätökseen sekä työryhmä- ja perusjärjestökäsittelyyn viitaten sos.-dem. puoluetoimikunta esittää,

ettei puolueen sisäisen keskustelun ja ohjelmatyön kehittämisen" kannalta ole tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista ryhtyä Sosialidemokratian Suunnan kokonaisuudistukseen.

Tähän johtopäätökseen on päädytty ennen muuta seuraavista syistä:

1. Viime vuosien aikana julkisen keskustelun kohteeksi on tullut aiheita, joilla on suuri periaatteellinen merkityksensä kaikissa kehittyneissä teollistuneissa maissa. Näitä ovat mm. ympäristökysymykset sekä taloudellisen kasvun mahdollisuudet energia- ja raaka-ainevarojen ehtyessä. Myös Suomen poliittiset olot ja aatteellinen ryhmittyminen ovat muuttuneet niin, että ne asettavat ensisijaiseksi periaatteellisen keskustelun.
2. Viime vuosina on jouduttu keskittymään aiemmin aloitettujen uudistusten toteuttamiseen. Yhtäältä 1970-luvun pitkä taantuma ja toisaalta oikeiston vahvistuminen ovat heikentäneet mahdollisuuksia uusien uudistusten läpiajamiseen. Tämän johdosta SDP:n puoluekokouksen Sosialidemokratian Suunnassa asettamissa työelämän, perhepolitiikan, sosiaaliturvan, kulttuurielämän, asuntopolitiikan jne. uudistustavoitteissa on edetty hitaasti. Niiden perinpohjaiseen uudelleenarviointiin ei ole välitöntä tarvetta.
3. SDP:n puolueitoimikunta pitää tarpeellisena, että sosialidemokratia koko painollaan osallistuu ja vaikuttaa yhteiskuntamme tärkeimmistä kysymyksistä käytävään keskusteluun. Porin puoluekokousta varten on pyritty selvittämään myös SDP:n oman periaateohjelman asema ja ajankohtaisuus. Tämä on edellyttänyt ja edellyttää edelleen vakavaa paneutumista asiaan ja mm. opintotoiminnan käyttämistä puolueen sisäisenä keskusteluvälineenä. Tämä asettaa puoluejärjestölle niin suuria tehtäviä, ettei laajaa ja perusteellista puolueen periaateohjelman asemaa ja ajankohtaisuutta käsittelevää keskustelua voida toteuttaa, mikäli yhtäaikaan ryhdyttäisiin Sosialidemokratian Suunnan kokonaisuudistukseen.

Kohti taloudellista demokratiaa

Vaikka Sosialidemokratian Suunnan kokonaisuudistukseen ei tällä hetkellä tunnu olevan tarvetta, ohjelman luvun "Kohti taloudellista demokratiaa" perusteella on suoritettu laajaa valmistelutyötä asiaa koskevien esitysten laatimiseksi. Luvussa on todettu, että "Palkansaajarahastojärjestelmän luomiseksi tarvittavia selvityksiä on ryhdyttävä laatimaan pikaisesti, jotta järjestelmän toteuttaminen voisi alkaa 1980-luvun alkupuolella."

Taloudellista demokratiaa ja palkansaajarahastoja koskevaa keskustelua on työväenliikkeen aloitteesta käyty eri maissa jo usean vuosikymmenen ajan. Viime vuosina myös keskustelu yritysten pääomarakenteen vahvistamisesta on sivunnut palkansaajarahastokysymystä. Ehdotuksia palkansaajarahastoista ja työnte-

kijöiden osallistumisesta yritysten hallintaan selvitetään tällä hetkellä jo useissa markkinatalousmaissa.

Oheisena puoluetoimikunnan toimeksiannosta puoluekokoukselle keskustelun pohjaksi toimitettu muistio, jossa kartoitetaan palkansaajarahastoista käytävää keskustelua, niiden tavoitteita sosialidemokraattien kannalta sekä erilaisia mahdollisuuksia rahastojen rakenteeksi.

Puoluetoimikunta esittää,

että Puoluekokous päättää sisäpoliittiseen julkilausumaan sisältyvän puoluetoimikunnan esityksen pohjalta sosialidemokraattien tavoitteista palkansaajarahastojärjestelmän luomiseksi.

PALKANSAAJARAHASTOT

1. PALKANSAAJARAHASTOISTA KÄYTÄVÄ KESKUSTELU

Taloudellista demokratiaa ja palkansaajarahastoja koskevaa keskustelua on työväenliikkeen aloitteesta käyty eri maissa jo usean vuosikymmenen ajan. Viime vuosina myös keskustelu yritysten pääomarakenteen vahvistamisesta on sivunnut palkansaajarahastokysymystä. Ajatus ns. palkansaajarahastoista ja työntekijöiden osallistumisesta yritysten hallintaan syntyi toisen maailmansodan jälkeen Saksan liittotasavallassa lähinnä voimakkaasti esillä olleen yksityisten yritysten valtiollistamisen eräänä vaihtoehtona. Palkansaajarahastokysymyksiä selvitetään tällä hetkellä jo useissa markkinatalousmaissa. Näistä mainittakoon mm. Ruotsi, Tanska, Englanti, Hollanti, Itävalta ja Saksan liittotasavalta.

Ruotsissa ajatuksen palkansaajarahastoista esitteli valtiovarainministerinä toiminut Per Sköld vuonna 1956. Kyseisen esityksen pohjalta laativat samana vuonna Olof Palme ja Krister Wickman ohjelmakirjansen, jossa ennakoitiin edessä olevia teollisuuden rahoitusvaikeuksia. Palkansaajarahastokysymys siirtyi lähinnä 1950-luvun lopulla toteutetun työeläkerahastojärjestelmän johdosta aina 70-luvun puolelle. Ruotsin suurin ammattiliitto, metallityöväenliitto, teki vuonna 1971 pidetylle LO:n edustajakokoukselle aloitteen voitonjako- ja palkansaajarahastokysymyksen ratkaisemiseksi. LO:n hallitus antoi Rudolf Meidnerin johdolla toimineelle työryhmälle tehtäväksi laatia esitys palkansaajarahastojärjestelmäksi. Meidnerin työryhmän julkaistua raporttinsa palkansaajarahastoista (Löntagarfonder, 1975) sekä LO:n hyväksyttyä kesällä 1976 palkansaajarahastoja koskevan periaateohjelman (Kollektiv kapitalbildning genom löntagarfonder, 1976) laajeni keskustelu palkansaajarahastoista. Nämä esitykset lähtevät siitä, että osa yrityksen verotettavasta voitosta siirrettäisiin vuosittain osakkeiden muodossa palkansaajien hallitsemiin rahastoihin.

Palkansaajarahastojen varoja ei jaettaisi palkansaajien yksityisiin osuuksiin, vaan varat olisivat palkansaajayhteisön yhteisessä omistuksessa. Rahastojen saama osinkotuotto pysyisi myös palkansaajien yhteisessä omistuksessa ja käytössä.

Kesällä 1976 julkaisi Ruotsin työnantajaliiton ja teollisuusliiton toimeksiannosta Erland VValdenströmin johdolla toiminut työryhmä teollisuuden vastaehdotuksen Meidnerin ehdotukselle. Työryhmän ehdotuksen mukaan osa palkkasummasta siirrettäisiin palkansaajien yksilölliseen omistukseen perustuviin palkansaajarahastoihin. Ehdotus voitaisiin toteuttaa myös yrityskohtaisten sopimusten pohjalta. Ruotsin LO tuomitsi jyrkästi tällaisen ratkaisun, missä yksittäiset palkansaajat voisivat vapaasti kuluttaa oman rahasto-osuutensa. Järjestön piirissä syksyllä 1975 suoritettu laaja jäsenkäsittely ei antanut mitään tukea henkilökohtaisille osakeosuuksille perustuvalla rahastojärjestelmälle.

Ruotsin keskustapuolueen johtaja Thorbjörn Fälldin esitti keväällä 1977 myös oman ehdotuksensa palkansaajarahastoista. Esityksen mukaan jokainen yrityksen palkansaaja jättää osan palkastaan yritykseen omalle henkilökohtaiselle tilille. Näille talleuksille maksettaisiin pankkien normaalia talletuskorkoa suurempaa korkoa. Lisäksi valtio tukisi tällaista säästämistä verohelpoituksilla.

Ruotsin sosialidemokraattisen puolueen (SAP) ja ammattiyhdistysliikkeen (LO) alkuvuodesta 1978 julkaiseman uuden palkansaajarahastojärjestelmän lähtökohtana on kaksi pääperiaatetta. Ensinnäkin järjestelmän on vähitellen johdettava taloudellisen demokratian toteutumiseen maan elinkeinoelämässä. Toiseksi järjestelmän on vahvistettava elinkeinoelämän kehityskykyä ja täten taattava työllisyyden säilyminen sekä kansalaisten hyvinvoinnin lisääntyminen.

Ruotsin toimihenkilöiden ja virkamiesten keskusjärjestö (TCO) on myös julkaissut oman palkansaajarahastoehdotuksen (Löntagarfonder ur TCO-perspektiv) vuonna 1978. Molempien suurten palkansaajajärjestöjen ja sosialidemokraattien esityksen lisäksi on kansanpuolueen työryhmä saanut valmiiksi oman rahastoehdotuksensa. Keskustapuolueen ja maltillisen kokoomuspuolueen työryhmissä valmistellaan myös esityksiä ja kannanottoja rahastokysymyksestä.

Ruotsin valtiovarainministeriö asetti keväällä 1975 kansanedustaja Hjalmar Mehrin johdolla toimivan asiantuntijatoimikunnan selvittämään palkansaajarahastoja. Toimikunnan on toimeksiantannon mukaan hahmoteltava yksi tai kaksi palkansaajarahastoehdotusta, jotka supistaisivat varallisuuserojen kasvua, vahvistaisivat solidaarista palkkapolitiikkaa sekä edistäisivät yritysdemokratian laajentamista. Toimikunta on julkaissut ensimmäisen osamietinnön syksyllä 1979 (Löntagarfonder — bakgrund, problem och möjligheter). Lopullisen mietinnön odotetaan valmistuvan 1980-luvun alkupuoliskolla.

Tanskassa miltei koko 70-luvun ajan vallinneiden talouskriisien yhteydessä alkoi myös keskustelu palkansaajarahastoista. Ensimmäisen sysäyksen tälle keskustelulle antoi kuitenkin entisen pääministeri Viggo Kampmannin Tanskan metallityöväenliiton toimeksiannosta laatima selvitys palkansaajarahastoista (Ökonomisk Demokrati — et forslag til udbyttedeling mellem arbejder og kapital), joka julkaistiin jo vuonna 1969. Kampmannin rahastoehdotuksen tavoitteita olivat varallisuuserojen supistaminen, taloudellisen demokratian laajentaminen sekä pääomanmuodostuksen tehostaminen. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi Kampmann ehdotti voitonjakojärjestelmää lähes kaikkiin voittoja tuottaviin yrityksiin. Yrityksen vuosittaisesta voitosta 25 % pysyisi yrityksessä palkansaajien pääomapanoksena ja 25 % siirrettäisiin varsinaisiin palkansaajarahastoihin. Rahastojen hallinnasta vastaisivat palkansaajien ammattijärjestöt. Ehdotuksen mukaan rahastojen tuotto voitaisiin palkansaajien päätöksellä käyttää joko investointeihin tai hyvinvointitarkoituksiin.

Tanskan hallituksen vuonna 1973 antamassa palkansaajarahastoja koskevassa lakiesityksessä painotettiin taloudellista demokratiaa sekä yritysten pääomanmuodostuksen tehostamista. Lakiehdotuksen mukaan palkansaajien "voitto- ja investointirahaston" rahoitus perustui työnantajamaksuihin. Rahastosiirrot olisivat aluksi 1/2 % yrityksen palkkasummasta. Rahasto-osuus kasvaisi 1/2 prosenttiyksiköllä, kunnes päädyttäisiin 5 prosenttiin palkkasummasta. Rahastojärjestelmä muodostuisi yhdestä keskusrahastosta, joka ei kuitenkaan voisi muodistaa yli 50 % mistään yrityksestä.

Anker Jörgensenin vähemmistöhallitus esitti talousohjelmansa puitteissa myös palkansaajarahastoja koskevan lakiehdotuksen syksyllä 1979. Hallituksen esityksen mukaan palkansaajien yhteisöllisen omistusoikeuden lisäämiseksi ja taloudellisen demokratian laajentamiseksi kerättäisiin palkansaajapääomaksi (löntagerkapital) 10 % yritysten toiminnan laskennallisesta nettotuloksesta verojen jälkeen. Palkansaajapääoman omistusoikeus olisi kaikilla palkansaajilla riippumatta siitä, onko heillä vakainainen työpaikka. Täten kaikki palkansaajat voisivat vaikuttaa tuotantokoneiston käyttöön. Järjestelmä kattaisi periaatteessa kaikki yritysmuodot.

Rahastosiirrot suoritettaisiin palkansaajien yhteiseen investointi- ja työllisyysrahastoon (Ltfmmodtagemes Faelles Investerings- og Beskaetfigelsesfond). Yhteisrahaston hallinnon johdosta vastaisivat palkansaajien organisaatiot. Rahastosiirrot voidaan myös tehdä, mikäli yrityksen työntekijät ja johto ovat asiasta yksimielisiä, erityiseen toimintarahastoon (Virksomhedsfond), jonka hallinnosta vastaavat palkansaajat. Taloudellinen demokratia toteutuu toimintarahastoissa palkansaajien suoran osakkeenomistuksen kautta. Yhteisrahastossa tämä tavoite toteutuu siten, että rahasto sijoittaa osakeostoina varojaan elinkeinoelämään. Toimintarahastojen omaisuuden tuotosta puolet pysyy näissä rahastoissa, ja puolet siirretään palkansaajien yhteisrahastoon. Yhteisrahaston tuotto sijoitetaan rahaston omaan pääomaan.

Lakiesityksen mukaan taloudellista demokratiaa ehdotettiin laajennettavaksi myös siten, että palkansaajien edustusta yritysten johtokunnissa laajennettaisiin 1/3 koko johtokunnasta. Samoin jokaisella konserniin kuuluvalla vähintään 50 palkansaa- jaa työllistävällä yrityksellä olisi oikeus nimetä emoyhtiön johto- kuntaan palkansaajien edustaja. Lakiehdotuksessa edellytettiin myös että hallitus selvittää, kuinka julkisella sektorilla voitaisiin vastaavasti laajentaa työntekijöiden vaikutusvaltaa. Hallitus esiti myös, että palkansaajarahastoja koskeva laki astuisi voimaan vuoden 1981 alusta lukien. Lakiin voitaisiin tarvittaessa tehdä korjauksia viiden vuoden koeajan jälkeisillä kansankäräjillä. Kuitenkin Tanskan hallitus joutui vetämään talouspaketistaan pois tämän lakiesityksen porvariston kovan vastustuksen vuoksi.

Englannin työväenpuolue esitteli kesällä 1978 ehdotuksensa voitonjakojärjestelmäksi. Hollannin edellinen sosialistinen hallitus antoi esityksensä palkansaajarahastoiksi, joka muistuttaa keskeisiltä osiltaan LO/SAP:n ja TCO:n esityksiä. Itävallan ammatillinen keskusjärjestö hyväksyi vuoden 1975 edustajakokouksessa oman palkansaajarahastoehdotuksen. Saksan liittotasavallassa on kolme eri hallituksen rahastoesitystä pantu laman aikana jäihin.

Suomessa keskustelu palkansaajarahastoista on ollut melko vähäistä. Puolueen suuntaohjelmassa esitettiin kannanotto myös palkansaajarahastoista. Ehdotuksen mukaan Suomeen olisi luotava järjestelmä, joka pysyvästi siirtää osan yksityisessä omistuksessa olevien suuryritysten varallisuuden kasvusta palkansaajien ja heidän ammatillisten järjestöjensä hallitsemiin rahastoihin. Siirrot palkansaajarahastoihin olisi tehtävä yritysten vuosittaisesta tuloksesta suorittamalla siitä rahastolle yrityksen osakkeina määräsuuruinen osa. Palkansaajarahastojen hallitsemia osakepääomia ei siirrettäisi pois yrityksestä. Rahastojen omistamien osakkeiden tuotto tulisi käyttää palkansaajien ja heidän järjestöjensä haluamalla tavalla.

Poliittinen oikeisto ja teollisuuspiirit ovat yleensä suhtautuneet kielteisesti palkansaajien yhteisöllisessä omistuksessa oleviin palkansaajarahastoihin. Keskustapuolueen ja kokoomuksen taholta on esitetty henkilökohtaisille osakeosuuksille perustuvia rahastoja. Nämä palkansaajarahastoja koskevat keskustelun- aukset vastaavat lähinnä Ruotsin porvariston tekemiä ehdotuk- sia.

2. PALKANSAAJARAHASTOJEN TAVOITTEISTA

Palkansaajarahastoja koskevassa keskustelussa on esitetty useita motiiveja rahastojen perustamisen puolesta. Tärkeimpänä miltei kaikissa rahastoehdotuksissa on pidetty taloudellisen demokratian toteuttamista eli vallan ja vastuun nykyistä laajempaa jakamista. Tämän tavoitteen mukaisesti palkansaajien on saatava osallistua todelliseen taloudelliseen päätöksentekoon yrityk-

sissä. Palkansaajille olisi myös taattava oikeudenmukainen osuus yrityksessä muodostuvasta varallisuudesta. Tämän tavoitteen edistäminen palkansaajarahastojen muodossa ilmaisisi sitä periaatetta, että työpanos sinänsä oikeuttaa osuuteen omistuksesta. Palkansaajien osaomistus lisäisi heidän vastuuntuntoaan yrityksessä ja motivaatiota hyvään työsuoritukseen, sillä työpäi-
kan pysyvyys ja sen menettämisen riski ovat riippuvaisia yritysten menestyksestä.

Palkansaajarahastoja koskevassa viimeaikaisessa keskustelussa on teknologisen kehityksen ja kiristyvän kansainvälisen kilpailun myötä kohonnut erääksi tärkeimmäksi tavoitteeksi työpaikkojen turvaaminen yritysten omarahoitusta vahvistamalla. Yritysten omarahoitusta on tehostettava, jotta kiristyvän kilpailun edellyttämät investoinnit voidaan rahoittaa ja täten turvata tavoitteeksi asetetun täystyöllisyyspolitiikan onnistuminen. Yritysten pääomarakenteen vahvistaminen saattaa kuitenkin johtaa varallisuuserojen jatkuvaan suurenemiseen, ellei yrityksen kasvavaa investointitarvetta rahoiteta palkansaajarahastojen kaltaisten järjestelmien avulla.

Lisäksi teknologirien kehitys ja nopeutuva automaatio edellyttävät tulevaisuudessa yritysorganisaatioilta työntekijöiden tiedon ja aloitekyvyn tasa-arvoista hyväksikäyttöä.

2.1. Taloudellisen demokratian laajentaminen

Palkansaajien oikeuksia ja turvallisuutta yrityksissä voidaan lisätä kahdella tavalla. Ensinnäkin kehitetään yksityiskohtaisia määräyksiä palkkaperusteista, irtisanomisajan pituudesta ja perusteista, työsuojelun tasosta, työajan pituudesta ja sen sijoittamisesta, työhönotosta, tehtävistä toisiin siirrosta ja yleensä henkilöstöpolitiikasta. Toiseksi lisätään palkansaajien valtaa yrityksen taloudellisissa ja tuotannollisissa päätöksissä.

Työelämän kehittämisen painopisteen tulee tällä vuosikymmenellä olla palkansaajien vaikutusmahdollisuuksien ja päätösvalan lisäämistä koskevissa uudistuksissa. Palkansaajien oikeuksia koskevien uudistusten tulee vaikuttaa siihen, miten tuotanto- ja palvelutoiminta yrityksessä järjestetään, mitä investointeja yrityksessä toteutetaan sekä mikä on niiden vaikutus työpaikkojen määrään.

Työelämän olosuhteet muuttuvat nopeasti uusien tuotteiden ja palvelusten, uusien työmenetelmien ja teknologisen kehityksen johdosta. Palkansaajien tarve vaikuttaa näihin asioihin lisääntyy myös samassa tahdissa. Yritystä ja samalla palkansaajien tulevaisuutta koskevat päätökset eivät voi olla vain työnantajan ja omistajien yksinoikeutta. Palkansaajilla tulee myös olla oikeus vaikuttaa ratkaisuihin kaikilla yrityksen päätöksentekotasolla.

Tämä edellyttää, että palkansaajilla on oikeus saada käyttöönsä yksityiskohtaisia tietoja yrityksen taloudellisesta tilasta, suunnitelmista sekä suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksesta työ-

paikkojen lukumäärään ja työolosuhteisiin. Palkansaajilla tulee myös olla oikeus käyttää apunaan alan asiantuntijoita yrityskehittäisissä neuvotteluissa. Päätösvallan tulee myös perustua oikeuteen valvoa yhteiskunnan tuen käyttöä, työeläkejärjestelmien takaisinlainausta sekä oikeuteen hallita osaa yrityksessä muodostuvasta pääomasta.

2.2. Palkansaajarahastot teknologian kehityksen ja työllisyyden turvaamisen näkökulmasta

Teknologian kehityksestä laaditut arviot osoittavat, että raskaan ja yksitoikkoisen, mutta usein myös suurta ammattitaitoa ja tarkkuutta vaativan työn korvaaminen erilaisilla koneiden ja laitteiden käyttöön perustuvilla tuotantomenetelmillä etenee varsin nopeasti. Varsinkin elektroniikan uudet sovellutukset tarjoavat huomattavia mahdollisuuksia teollisuuden ja palvelualojen automaatiokehityksen kiihdyttämiseen.

Eräissä arvioissa on pidetty todennäköisenä, että teollisuusmaiden alentunut investointiaste ja voimakkaasti kohonneet energiakustannukset kaventaisivat mahdollisuuksia tuottavuuden kohottamiseen. Uusilla tuotantomenetelmillä pystytään kuitenkin samanaikaisesti sekä korvaamaan työtä että säästämään energiaa, eivätkä uudistukset aina edes edellytä suuria pääomasijoituksia. Hidastuvaan taloudelliseen kasvuun ei näin ollen näytä läheskään aikaisempaan tapaan liittyvän heikentävä tuottavuuden kasvu, vaan polttavimmaksi ongelmaksi muodostuu työttömyys.

Suomessa on pulmana se, että mahdollisuudet omaehtoiseen teknologian kehittelyyn ovat verrattain vähäiset. Suomen talous on avoin ulkoisille vaikutuksille paitsi tavaroiden ja palvelusten kaupassa myös tuotantomenetelmien kehittämisessä. Sopeutumista teknologian kehitykseen vaikeuttaa vielä se, että voimakasta kehittämispanosta vaativa tuotanto on keskittynyt suuriin teollisuusmaihin tai kansainvälisiin suuryrityksiin, jotka hallitsevat markkinoita. Teknologian kehittämisen eturintamassa kulkeminen edellyttää suuria kehittämispanoksia ja luo täten riskejä, joita pienet maat yleensä eivät pysty kantamaan.

Uudet tuotantomenetelmät vaativat yleensä vähemmän työvoimaa kuin vanhemmat. Uusien koneiden ja laitteiden käyttöönotto merkitsee miltei aina fyysisen työn korvautumista. Tästä syystä on usein esitetty kysymys, pitäisikö teknisen kehityksen nopeutta säädellä. Tulisiko uutta tekniikkaa soveltavan alan sitoutua määrättyihin työllisyysvelvoitteisiin?

Valintamahdollisuudet ovat rajoitetut. Vanha pääomakanta vaatii uudistuksia, eikä uusia tuotantolaitoksia rakennettaessa tai vanhoja saneerattaessa yleensä ole tarkoituksenmukaista eikä aina edes mahdollista tyytyä aikaisempaan tuotantotekniikkaan. Teknisen jälkeenjääneisyyden poistaminen edellyttää useimmissa tapauksissa uusien tuotantomenetelmien hyödyntämistä. Lisäksi kansainvälisen kilpailun alaisena toimivat alat joutuvat sovit-

tamaan työvoimakustannukset maailmanmarkkinatilanteen mukaan.

Edellä kuvatuissa olosuhteissa ja pyrittäessä täystyöllisyyteen kansantalouden korkeaa investointiastetta on pidettävä välttämättömänä. Korkea työllisyys on mahdollista aikaansaada vain siten, että vanhaa pääomaa korvaavien investointien rinnalle syntyy riittävästi tuotantoa laajentavia uusinvestointeja.

Investointien rahoitusta ei voida turvata, ellei yritystoiminnassa synny jatkuvasti riittävää tulosta. Suomen oloissa ei voida ajatella, että yrityssektorin investoinnit rahoitettaisiin yksistään kotitalouksien ja julkisen talouden säästöillä. Näiden merkitystä ei pidä väheksyä, mutta joka tapauksessa yritysvoitot ovat ensisijainen investointitoiminnan kiihoke ja keskeinen investointien rahoituslähde. Tuotannon tulosten ulosmittaus joko pääoma- tai työtuloina ja niiden käyttö tuontipainoitteiseen kerskakulutukseen ei voi johtaa ongelmien ratkaisuun.

Riittävää investointitoimintaa ja uusia työpaikkoja luovaa tulonmuodostusta ja -käyttöä voidaan edistää vain, mikäli sen edut eri tulonsaajaryhmille pystytään selkeästi osoittamaan. Rationaalisesti toimivassa yhteiskunnassa edut osoitetaan taloudellisesti. Mikäli eri tulonsaajaryhmien maltillisuutta tulonjakopolitiikassa ei voida kompensoida vastaavin eduin, ei ratkaisua pääomanmuodostuksen tasapainoiseen rahoitukseen ole löydettävissä.

Lyhyen aikavälin tulovaatimuksista pidättäytymisen tulisi korvautua ja aineellistua myös omistuksen tai vähintäänkin varallisuuden hallinnan muodossa. Nimenomaan palkansaajat eivät voi omaa etuaan vahingoittamatta ryhmänä toimia siten, että he luopuisivat lyhyen ajan palkkavaatimuksista vain siinä toivossa, että pitkän ajan palkkakehitys mahdollisesti on suotuisa. Maltillinen tulopolitiikka edellyttää tasaisempaan palkkakehitykseen ja työolosuhteiden parantamiseen kohdistuvien odotusten toteutumista sekä tuotantomenetelmiin ja investointeihin liittyvien vaihtelumahdollisuuksien lisääntymistä.

Palkansaajarahastojen muodossa tapahtuva omistuksen laajeneminen tarjoaa varteenotettavan mahdollisuuden kehittää tulevaisuuden yhteiskuntaa siihen suuntaan, että täystyöllisyyden edellyttämä tulonmuodostus ja tulonkäyttö voisi toteutua.

2.3. Palkansaajarahastot organisatoristen muutosvaatimusten kannalta

Tuotantotoiminnassa tapahtunut nopea teknologinen kehitys ja tätä kautta lisääntynyt automaatio edellyttävät myös muutoksia yritysorganisaatioissa ja yritysten tavoitteenasettelussa. Yritystoiminnan kannalta tärkeän aloitekyvyn ja työmotivaation säilyttämiseksi olisi byrokraattisesta johtamisesta ja jäykistä organisaatioista siirryttävä demokraattisempaan suuntaan. Lisäksi informaatioteknologiassa tapahtunut nopea kehitys mahdollistaa joustavampien ja avoimempien organisaatiomuotojen tehokkaan

hyväksikäytön. Siirtyminen tasa-arvoisempaan yritysorganisaatioon edellyttää myös muutoksia yrityksen tavoitteissa. Tavoitteenasettelu ei enää voi perustua yksinomaan osakkeenomistajien saamaan hyötyyn, vaan kaikkien yritysten toimintaan osallistuvien saamaan hyötyyn.

Avoimet tiedot yrityksen ongelmista ja menestyksestä voivat parantaa työntekijöiden tasa-arvoa ja heidän kiinnostustaan yrityksestä. Palkansaajarahastojen avulla olisikin mahdollista päästä sellaiseen tiedon molemminsuuntaiseen siirtymiseen, että yritysorganisaatio voisi tehokkaasti käyttää hyväkseen myös työntekijöiden tietoja ja aloitekykyä. Kuitenkin vasta omistuksen ja siihen liittyvän päätösvalan uudelleen jakamisen kautta syntyy todellinen tasa-arvo ja vastuu.

3. PALKANSAAJARAHASTOJEN RAKENTEESTA

3.1. Rahastojärjestelmän laajuus

Kysymys siitä, millä tasolla rahastointi tapahtuu, on eräs palkansaajarahastojen peruskysymyksiä. Vaihtoehtoina ovat yritystason, toimialatason tai valtakunnallisen tason ratkaisut tai niiden yhdistelmät. Yritystason ratkaisu merkitsee yleensä sitä, että jokaiseen määrätyn suuruusluokan ylittävään yritykseen muodostetaan palkansaajarahasto. Tällainen ratkaisu epäilemättä lisää palkansaajien motivaatiota seurata ja tukea oman yrityksen hallintoa ja menestymistä. Ratkaisun heikkoutena voidaan pitää epäsolidaarisuutta. Mitä tiukemmin noudatetaan periaatetta, että yhdessä yrityksessä muodostuvan varallisuuden kasvu käytetään vain saman yrityksen puitteissa, sitä enemmän kärsii palkansaajien solidaarisuus ja heidän yhteiset tavoitteensa.

Toimialatason ja valtakunnantason rahasto perustuu ajatukseen, että tuotantovälineiden käyttöä koskevan määräysvallan tulee jakautua laajemmalle yhteisölle kuin vain niille, jotka suoranaisesti käyttävät näitä tuotantovälineitä. Tällainen vaihtoehto on sopusoinnussa työväenliikkeen peruseriaatteiden ja perinteiden kanssa. Sen heikkoutena voi olla yksittäisten palkansaajien vieraantuminen koko järjestelmästä, joka laaja-alaisena vaatii oman erillisen hallintobyrokratian.

Rahastouudistusta Suomessa harkittaessa olisi lähdettävä liikkeelle yrityskohtaisista palkansaajarahastoista. Valtakuntatasolle ei ainakaan alkuvaiheessa ole tarkoituksenmukaista luoda mitään uutta rahasto-organisaatiota. Mahdollisesti tulevaisuudessa voitaisiin harkita yritystason rahastojen toiminnan koordinointia esim. alueellisten tai valtakuntatason "tasausrahastojen" avulla.

Uudistustoiminnan alkuvaiheessa olisi kuitenkin harkittava, miten työeläkerahastojen ja kehitysluottolaitosten muodostama rahoitusjärjestelmää voitaisiin kehittää siten, että eri rahoituslaitosten perustavoitteet toteutuisivat ja edessä oleviin rakenne-

muutoksiin pystyttäisiin sopeutumaan yhteiskunnan kokonaisedun mukaisesti.

Yrityskohtaisten rahastojen tärkeimpänä tavoitteena tulisi olla yritysten työntekijöiden ja toimihenkilöiden osallistumismahdollisuuksien lisääminen yritysten päätöksenteossa. Täten rahastot myötävaikuttaisivat yritysdemokratian jatkuvaan laajentumiseen. Rahastojen tehtävänä tulisi myös olla työpaikkojen pysyvyyden turvaaminen yrityksiä omarahoitusmahdollisuuksia parantamalla. Rahastojen varoja olisi voitava käyttää ainoastaan yrityksen tuotannollisten investointien sekä tutkimus- ja kehityshankkeiden rahoitukseen. Yrityskohtaisten rahastojen yhteydessä olisi myös pyrittävä vaikuttamaan siihen, että puhtaasti yrityskohtaiset näkökannat eivät vaikuttaisi haitallisesti solidaarisen palkkopolitiikan toteuttamismahdollisuuksiin.

3.2. Rahastojärjestelmän peittävyys

Kaikkien maassamme toimivien yritysten liittäminen rahastojärjestelmään olisi tavoitteiden kannalta epätarkoituksenmukaista. Rajauskriteerinä voitaisiin käyttää yrityksessä käytettävien tuotantotekijöiden määrää (palkansaajien lukumäärä, pääoma), toiminnan laajuutta (liikevaihto, jalostusarvo) tai toiminnan tulosta. Palkansaajarahastojärjestelmän peittävyys voitaneen poikkeustapauksista huolimatta käytännössä ratkaista parhaiten siten, että rajauskriteerinä on palkansaajien lukumäärä.

Jos rahastojärjestelmän tavoitteena on varallisuuserojen tasoittaminen ja palkansaajien taloudellisen vaikutusvallan lisääminen sellaisissa yrityksissä, jotka todella vaikuttavat taloudelliseen kehitykseen maassamme, niin järjestelmän piiriin tulisi kuulua pääasiassa suurten yritysten. Mikäli rahastojärjestelmän tulisi tukea solidaarista palkkopolitiikkaa, järjestelmän tulisi peittää mahdollisimman laajasti koko yritystoimintaa.

Demokraattisen päätöksenteon laajentaminen koskemaan suuryritysten tuotantopäätöksiä on erittäin tärkeä kysymys. Niiden toiminta ohjaa monessa suhteessa koko elinkeinoelämän kehitystä. Suuryritysten päätöksenteko vaikuttaa mm. pitkän aikavälin teknologiseen tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä teollisuusinvestointien suuntautumiseen. Vaikka palkansaajilla on ehkä usein vaikeinta puolustaa etujaan juuri pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, niiden liittäminen rahastojärjestelmään ei kokonaiskehityksen kannalta ole olennainen kysymys. Samoin pienten organisaatioiden toiminnallisten etujen, mm. joustavuuden säilyttäminen puoltavat pienten ja keskisuurten yritysten jättämistä ainakin pakollisen järjestelmän ulkopuolelle.

Taloudellista toimintaa tapahtuu myös suuressa määrin osuustoiminnan piirissä. Osuustoiminnallisten yritysten toiminnan ylijäämää jaetaan osuuskunnan jäsenille tai käytetään toiminnan laajentamiseen. Osuustoimintaliikkeen liittäminen rahastojärjestelmään on erittäin monitahoinen, niin periaatteellinen kuin tekninen ongelma, joka vaatii selvitystyötä. Olisikin pohdittava, mi-

ten osuustoimintaliikkeen palkansaajille voitaisiin taata samat vaikutusmahdollisuudet, kuin palkansaajilla olisi rahastoihin kuuluvissa yrityksissä. Kuitenkin olisi luonnollista, että varsinkin ns. tuotanto-osuuskunnat kuuluisivat rahastojärjestelmän piiriin.

Valtion omistamat yritykset ovat toiminnaltaan ja johtamishierarkialtaan rinnastettavissa yksityiseen voittoa tuottavaan yritystoimintaan. Valtionyritysten kuulumista rahastojärjestelmään voidaan mm. perustella sillä, että niille on luotava samat edut pääomahuollossa kuin muille rahastojärjestelmän piiriin kuuluville yrityksille. Samoin palkansaajien on myös valtionyrityksissä pystyttävä vaikuttamaan niiden noudattamaan toimintapolitiikkaan. Valtion yritystoiminnan monimuotoisuudesta johtuen olisi niiden liittämistä rahastojärjestelmän piiriin selvítettävä vielä tarkemmin.

Ulkomaisessa hallinnassa olevat suuryritykset muodostavat rahastojärjestelmän kannalta erään ongelmaryhmän. Monikansallisilla yrityksillä on yleensä monia keinoja lieventää sijaintimaan talouspoliittisten toimenpiteiden vaikutusta niihin itseensä. Ne voivat eri keinoin siirtää voittovarojaan yrityksen eri tytäryhtiöiden välillä aina sen mukaan, missä maassa niiden verotuskohtelu on yrityksen kannalta edullisinta. Monikansallisten yritysten kohdalla olisikin rahastosiirtojen perusteena tuloksen sijasta käytettävä jotain muuta laskentaperustetta, jotta voitaisiin varmistaa yhdenvertainen kohtelu muiden rahastojärjestelmään liitettävien yritysten kanssa. Näistä syistä johtuen monikansallisten yritysten liittäminen rahastojärjestelmään edellyttää laajempaa selvitystyötä.

3.3. Miten rahastojen varat kerätään?

Rahastoihin siirrettävien vuosittaisten erien laskentaperusteena voidaan käyttää yrityksen liikevaihtoa, arvonlisäystä, palkkasummaa tai yrityksen voittoa. Mikäli laskentaperusteena käytettäisiin yrityksen liikevaihtoa tai aikaansaatuja jalostusarvoja, rahastoihin siirrettävä osuus olisi riippumaton siitä, kuinka kannattava yritys todellisuudessa on ollut. Mikäli laskentaperusteena käytettäisiin yrityksen palkkasummaa, järjestelmä muistuttaisi nykyistä TEL-järjestelmää. Tällöin kuitenkin rahastojärjestelmän luominen ratkaisisi enemmän työvaltaisia kuin pääomavaltaisia yrityksiä, mitä ei voida pitää perusteltuna.

Voiton käyttäminen rahastosiirtojen perusteena on ilmeisesti tarkoituksenmukaisin ratkaisu. Voiton määrittelyssä on kuitenkin mm. varausjärjestelyjen takia käytännön ongelmia, jotka tulisi ratkaista lainsäädännöllisen valmistelutyön yhteydessä.

Siirtomuodon yksinkertaisuuden ja rahoituksellisen edullisuuden takia on useimmissa palkansaajarahastoehdotuksissa päädytty siihen, että osa yrityksen voitosta ennen veroja siirrettäisiin palkansaajien hallitsemiin rahastoihin, jotka sijoittavat nämä varat yritykseen oman pääoman ehdoin.

3.4. Rahastojen omistus ja hallinto

Tulevaisuudessa yrityksen toiminnalle asetettävien tavoitteiden on turvattava koko työyhteisön edut. Tällöin yrityksen johto olisi vastuussa yrityksen osakkeenomistajille, työntekijöille sekä yrityksen ulkopuolisille intressiryhmille. Tällainen tavoitteenasettelu voisi johtaa toimivampaan ja motivoivampaan yrityksen organisaatioon. Mikäli halutaan korostaa taloudellisen demokratian laajentamista ja lisätä kiinnostusta työyhteisöä koskevien asioiden seuraamiseen ja käsittelyyn, rahastojen hallinnon tulisi perustua yhteisölliseen omistukseen. Tällaisessa järjestelmässä rahastojen pääoma ja sen tuotto käytettäisiin yrityksen hyväksi.

Työnantajien ja poliittisen oikeiston palkansaajarahastoehdotukset perustuvat yleensä yksilölliseen omistukseen. Yksilöllisessä järjestelmässä rahastojen varat olisivat yrityksen palkansaajan henkilökohtaista omaisuutta, ja näin saadut edut voitaisiin tulkita eräänlaiseksi palkankorotusmuodoksi. Vaikka järjestelmä on yksilön kannalta houkutteleva, kuitenkin sen kautta saadut yksilötason edut jäisivät pieniksi, ja merkitys vaikutusmahdollisuuksien kannalta on olematon. Osakkeiden omistuksen jakautuminen yrityksen kaikille palkansaajille yksilöinä vahvistaisi entisestään suurten osakkeenomistajien valtaa. Yksilöllinen rahastojärjestelmä olisi myös yrityksen rahoitustarpeiden ja täten työllisyyden kannalta kielteinen ilmiö.

Yrityskohtaisen ja yhteisöllisen palkansaajajärjestelmän toteuttaminen ei edellyttä mitään uusia organisaatiomuotoja. Palkansaajien olisi voitava vaikuttaa päätöksentekoon yrityksen kaikissa perusorganisaatioissa. Tämä koskee portaittain kaikkia yrityksen johtoelemiä. Valittaessa edustajia yrityksen hallintoeliimiin demokraattisena peruslähtökohtana voitaisiin pitää sitä, että kaikilla niillä, joita yrityksen toiminta koskee, olisi myös oltava vaikutusmahdollisuus yrityksen päätöksentekoon. Yritystason rahastoissa valitsisivat yrityksessä toimivat henkilöstöryhmät lukumäärän mukaisessa suhteessa edustajansa yrityksen hallintoeliimiin. Vaihtoehtoina voitaisiin käyttää joko ammattiosasto-kohtaisia tai yleisiä vaaleja. Näistä olisi valittava joustavin ja eri intressipiirit kattavin vaihtoehto.

Harkittaessa alue- tai valtakunnan tason rahastojen perustamista tulisi samalla tutkia, miten työeläkerahastojen toimintaperiaatteita ja hallintoa voitaisiin myös kehittää vastaamaan laajentuvan taloudellisen demokratian asettamia vaatimuksia. Tällöin myös tehtävien päätösten vaikutusalue laajenee, ja joudutaan kiinnittämään huomiota myös kuluttajien ja muiden intressiryhmien näkemyksiin.

Rahastojärjestelmän tarkoituksena on laajentaa taloudellista demokratiaa sekä vähentää tuotantovälineiden omistuksen keskittyneisyyttä. Tällöin rahastojärjestelmällä ei välttämättä ole pyrittävä saavuttamaan osake-enemmistöä yrityksissä. Rahastojen lopullinen rooli tulisi riippumaan taloudellisen demokratian yleisestä kehityksestä. Rahastojen asemaa yhtiökokouksissa voitai-

siin säädellä äänivaltasäännöksiin. Rahastojärjestelmää luotaessa vanhojen osakkeenomistajien taloudellista asemaa ei pitäisi kohtuuttomasti heikentää.

Palkansaajien omistaman varallisuuden tuottoa on voitava periaatteessa käyttää samalla tavalla, kuin muutkin osakkeenomistajat käyttävät saamaansa osinkotuottoa. Kuitenkin koska yksilöllisessä järjestelmässä saatava hyöty olisi verrattain vähäinen ja palkansaajat eri yrityksissä saattaisivat joutua eriarvoiseen asemaan, yrityksen palkansaajat saisivat suuremman hyödyn sellaisista yhteisöllisistä käyttötarkoituksista kuin esimerkiksi koulutus.

27. PUOLUEEN PERIAATEOHJELMAN UUDISTAMINEN

Imatrankosken Sos.-dem. työväenyhdistys r.y:n aloite

Imatrankosken Sos.dem. Työväenyhdistys esittää,

että v. 1981 puoluekokous asettaisi arvovaltaisen työryhmän, jonka tehtävänä olisi seuraavaan puoluekokoukseen mennessä tehdä ehdotus puolueen uudeksi periaateohjelmaksi, ja että periaateohjelmaluonnos lähetettäisiin järjestökäsittelyyn, ennen kuin asiasta tehdään ehdotus puoluekokoukselle.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa esitykseensä periaateohjelman uudistamisesta

28. TYÖRYHMÄ SEURAAMAAN PERIAATEOHJELMAN JA SOSIALIDEMOKRATIAN SUUNTA-OHJELMAN TOTEUTTAMISTA JA KEHITYSTARPEITA

Suur-Helsingin Sosialistiseura r.y.n aloite

Alkanut vuosikymmen sisältää sekä yleisen kansainvälisen kehityksen että teknisen kehityksen osalta poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä.

Kansainvälisen kehityksen osalta epävarmuutta aiheuttavat ennen muuta suurvaltojen kiristyneet suhteet, öljyä ja muita keskeisiä raaka-aineita tuottavien maiden kehitys sekä ns. uudet teollistuneet maat. Teknologian kehityksen osalta merkitsevät erityisesti mikroprosessorit ja ns. biotekniikan kehitys vaikeasti ennakoitavia tekijöitä. IVlyös ympäristön rajoittunut sietokyky kuuluu tällaisiin tekijöihin.

Kun puolueen periaateohjelmaa uudistetaan ja erityisesti kun 'Sosialidemokratian suunta'-ohjelmaa — puolueen toimintastra-

tegiaa — kehitetään, on tärkeää ottaa kantaa ja varautua erilaisiin tulevaisuuden kehitysvaihtoehtoihin.

Edellä esitettyyn viitaten Suur-Helsingin Sosialistiseura esittää,

että puoluekokous kehottaisi puoluetoimikuntaa asettamaan työryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella periaateohjelman ja Sosialidemokratian Suunta-ohjelman toteuttamista ja kehittämistarpeita vaihtoehtoisilla oletuksilla tulevasta kansainvälisestä ja teknisestä kehityksestä. Työryhmän tulos tulisi saada järjestökäsittelyyn ennen seuraavaa puoluekokousta.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Periaateohjelman kehittämistarpeiden ja sen toteutumisen seurannan osalta puoluetoimikunta viittaa esitykseensä periaateohjelman uudistamiseksi ja Sosialidemokratian Suunta-ohjelman osalta esitykseensä "Sosialidemokratian Suunta ja sen uudistamistarve". Puoluetoimikunta katsoo, että aloitteen sisältämä kannatettava ajatus periaateohjelman ja Sosialidemokratian Suunta-ohjelman toteutumisen ja kehittämistarpeen tarkastelusta sisältyy edellä mainituihin puoluetoimikunnan esityksiin.

29. SOSIALIDEMOKRATIAN SUUNTA -OHJELMAN SEURAAMINEN, TARKISTAMINEN JA UUELLEEN KÄSITTELY

Martinlaakson Sosialidemokraatit r.y:n aloite

SDP:n puoluekokouksessa Espoossa hyväksyttiin Sosialidemokratian Suunta -ohjelma, jossa esitetään SDP:n toiminnan keskeiset tavoitteet 1980-luvulla.

Suunta-ohjelman käsittelyyn perusjärjestöissä suhtauduttiin vakavasti. Myös puoluekokouksessa ohjelmasta ja sen sisällöstä keskusteltiin runsaasti. Jo tämä antaa aiheen olettaa, että tavoitteiden asettaminen puolueen toiminnalle koetaan tärkeäksi. Puoluekokouksessa korostettiin myös asetettujen tavoitteiden toteutumisen seurannan tärkeyttä.

Tavoitteiden asettaminen perustui ohjelmaa laadittaessa vallinneen tilanteen arviointiin. Eräiltä osin tilanne suomalaisessa yhteiskunnassa ja koko maailmassa on muuttunut tuosta ajankohdasta ratkaisevasti. Esim. talouspoliittisten tavoitteiden asettamiselle lähtökohdat olisivat tänä päivänä toisenlaiset kuin ohjelmaa laadittaessa.

Kuluneena puoluekokouskautena SDP on ollut koko ajan myös hallitusvastuussa. Yleisesti on vallalla käsitys, että hallituksesta

käsin on paremmat mahdollisuudet toteuttaa puolueen tavoitteita kuin oppositiosta.

Edelliseen perustuen esitämme,

että puoluekokous velvoittaa puoluetoimikunnan

- laatimaan seuraavalle puoluekokoukselle selvityksen siitä, missä määrin Suunta-ohjelmassa asetetut tavoitteet on kyetty ja arvioidaan kyettävän toteuttamaan sekä
- valmistelemaan seuraavalle puoluekokoukselle muutuneiden olosuhteiden pohjalta esityksen Suunta-ohjelman tarkistamisesta ja tuomaan tämä asiakirja 1984 puoluekokouksen käsiteltäväksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen.

30. PALKANSAAJARAHASTOT

Puotinharjun Sosialidemokraatit r.y:n jäsenen Jorma Bergholmin, Helsingfors Soc.-dem. Ungdomsklubb r.f:n jäsenen Folke Sundmanin ja Länsimäen Sos.-dem. Yhdistys r.y:n jäsenen Erkki Vuorenmaan ym. aloite

Suuntaohjelmassa esitetään selkeästi sosialidemokratian tavoitteeksi täystyöllisyys ja tasa-arvo. Yksityisen voitontavoittelun ollessa sijoitustoiminnan liikkeellepaneva voima ei talousjärjestelmä pysty toteuttamaan näitä tavoitteita. Yksityiseen voitontavoitteluun perustuvien markkinavoimien sijasta talouden kehitystä täytyy ohjata inhimilliseen tahtoon ja väestön tarpeiden tyydyttämiseen perustuva suunnitelmallisuus. Sen saavuttamiseksi on tuotantopääoman ja luonnonvarojen yksityisomistukseen perustuvaa valtaa rajoitettava.

Keskeisimmässä asemassa taloudellisen tasa-arvon ja demokratian toteuttamisessa koko yhteiskunnan puitteissa ovat investoinnit ja hinnoittelu. Investointien demokraattinen ohjaus tapahtuu parhaiten demokratisoimalla investointien rahoituksesta päättäminen ja siirtämällä pääomien kasautuminen yhteiskunnan haltuun verotusta ja rahastointia hyväksikäyttäen. Näin voidaan siirtää pysyvästi omistukseen perustuvaa päätöksentekovaltaa yhteiskunnalle ja yritysten työntekijöille.

Pääomanmuodostus ja tuloerojen tasaaminen

Syvennettäessä demokratiaa vahvistamalla yritysdemokratiaa ja siirtämällä todellista päätöksentekovaltaa yrityksissä työntekijöille muutetaan yhteiskunnan ja yritysten toimintatapoja ja -päämääriä enemmän ihmisten tarpeet huomioiviksi. Demokraattiset rakenteet edellyttävät myös demokraattista pääoman muo-

dostusta ja demokraattisia päätöksiä investoinneista. Työnantajien ja työntekijöiden valtasuhteiden muuttaminen demokraattisemmaksi edellyttää uudentyypistä tapaa kerätä varat investointeja varten, muuten pääomahuolto vaikeutuu.

Eräs ratkaisu pääomahuollon hoitamiseksi on palkansaajarahastojen perustaminen. Siirtämällä osa yrityksen tuotosta työntekijöiden määräysvallassa oleviin palkansaajarahastoihin voidaan samanaikaisesti turvata nykyistä oikeudenmukaisempi tulonjako yritysten sisällä ja riittävien rahojen kerääminen investointeja varten.

Suunnitelmallisuus koko yhteiskunnan puitteissa edellyttää etteivät rahastot kuitenkaan ole yrityskohtaisia, ainakaan kokonaisuudessaan. Toisin sanoen eri toimialojen ja yritysten kokonaisuus täytyy olla suunnitelmallinen ja tämä edellyttää myös syntyvien tulojen siirtoa alalta ja yrityksestä toiseen.

Solidaariseen palkkapolitiikkaan

Tulonjako Suomessa on erittäin epätasainen. Tulonjaon taseus edellyttää määrätietoista solidaarista palkkapolitiikkaa. Tällä hetkellä tilanne näyttää kuitenkin sellaiselta, että eri alojen välinen yhtenäinen palkkopolitiikka on vaikeutumassa.

Kehitys eri aloilla on hyvin voimakkaasti erilainen ja työnantajien piiristä ja elinkeinoelämän järjestöistä on kuulunut ääniä ja näkynyt halukkuutta palkkapolitiikan eriyttämiseen. Näissä piireissä on alettu puhua ns. oikeudenmukaisesta palkkauksesta, joka käytännössä tarkoittaa palkkojen voimakasta eriyttämistä eri aloilla ja yrityksissä. Tämä johtaisi sekä palkkaerojen huomattavaan kasvuun että pääomatulojen suhteelliseen kasvuun kansantulosta kehityksen heikentäessä ay-liikkeen yhtenäisyyttä ja voimaa. Ay-liikkeen ja työväenliikkeen pyrkimysten kannalta tilanne on vaarallinen ja uhkana on solidaarisen tulo- ja palkkapolitiikan tavoitteiden unohtaminen ja tuhoaminen.

Tilanne on vaarallinen myös koko kansantalouden kehityksen kannalta. Jos palkkojen kehitys on eri aloilla voimakkaasti erilainen, se johtaa ristiriitojen kasvuun ay-liikkeen sisällä ja erilaisien sidonnaisuusjärjestelmien syntymiseen, joilla seurataan ja kytketään palkkakehitys eri alojen välillä toisiinsa. Periaatteessa eriytyvä palkkakehitys voi tapahtua myös yhtenäisten sopimusratkaisujen puitteissa eräiden alojen muita nopeampana liukumakehityksenä. Silloin toiset alat pyrkivät turvaamaan oman palkkakehityksensä sitomalla itsensä näiden liukumien kehitykseen. Tosin työnantajajärjestöt voivat osittain pudottaa liukuman tasoa pitämällä jäsenyrityksensä kurissa ylimääräisten palkan korotusten maksuissa. Tällöin suurin hyöty menee kokonaisuudessaan yrityksille ja pääomanomistajille. Tulonjako muuttuu niiden hyväksi.

Toisaalta korkealla, kilpailevan ja/tai tuotantoaan ja kannattavuuttaan voimakkaasti kasvattavan sektorin mukaan mitoitettulla

tasolla tehtävän yhtenäisen palkankorotuslinjan läpivienti koko kansantaloudessa on vaikeaa ja vahingollistakin maan kehityksen kannalta.

Se johtaa herkästi inflaation kiihtymiseen ja aikaa myöten hintakilpailukyvyyn heikkenemiseen. Matalat nimelliskorotukset puolestaan jättäisivät voimakkaasti kehittyville aloille paljon varoja ja potentiaalisen mahdollisuuden liukumien kiihtymiseen niillä tulojaon muuttuessa ilman liukumia huomattavasti yritysten ja pääomanomistajien eduksi.

Järjestelmä olisi rakennettava sellaiseksi, että voidaan samankaltaisesti toteuttaa yhtenäistä tuloeroja kaventavaa solidaarista tulo- ja palkkapolitiikkaa ja ylläpitää tasaista suunnitelmallista kehitystä koko kansantalouden puitteissa. Tämä voi tapahtua käyttämällä hyväksi palkansaajarahastoja.

Niiden avulla olisi säädettävä yritysten jaettavaa tuloa siten, että palkankorotuksiin on yhtenäisen linjan edellyttämät varat ja loppu siirretään palkansaajarahastoihin tai otetaan osittain yrityksiltä pois verotuksella.

Ilman näitä toimenpiteitä tulonjakokiistat kiihtyvät ja kiihdyttävät inflaatiota heikentäen kansantaloutemme mahdollisuuksia tasapainoiseen kehitykseen.

Investoinnit ja tuotekehittely ja tutkimustoiminta

Tällä hetkellä suomalaiset yritykset kansainvälistyvät voimakkaasti ja laajentavat toimintaansa ulkomaille mm. perustamalla tytäryrityksiä ja ostamalla jo olemassaolevia yrityksiä ulkomailta.

Eräänä motiivina on markkinakanavien luominen ulkomaisille markkinoille. Jos ja kun syntyy vaikeuksia kotimaassa saattaa näistä yrityksistä tulla kanavia pääomavuodolle ulkomaille. Yritykset saattavat supistaa investointejaan kotimaassa ja viedä ne sellaisiin maihin, joissa on halvemmat työvoimakustannukset. Tavoitteena on markkinoiden pitäminen. Sen sijaan, että yritykset satsaisivat tuotekehitykseen, tutkimuspanokseen ja teknologian kehittelyyn voidaan selvittää korkeimmillakin palkkakustannuksilla, muodostuu taistelu markkinoista kamppailuksi halvemmista työvoimakustannuksista. Yritykset siirtyvät silloin maasta toiseen matalien työvoimakustannusten perässä.

Tämän estämiseksi ja investointien ja varojenkäytön ohjaamiseksi yritysten reaalista kilpailukykyä parantavaan suuntaan tarvitaan palkansaajarahastoja ja tätä kautta toteutuvaa ay-liikkeen valvontaa ja ohjausta.

Investointihuollon ylläpitämiseksi myös kriisitilanteissa, yritysten joutuessa vaikeuksiin tarvitaan ay-liikkeen palkansaajarahastojen kautta toteutuvan kontrollin lisäksi voimakasta valtiollista panostusta asiaan.

Edelläolevaan ja 'Sosialidemokratian Suunta'-ohjelmaan viitaten esitämme,

- että puoluekokous edellyttää puolue-eliimiä selvittämään palkansaajarahastojen osuuden ja merkityksen taloudellisen demokratian lisääjänä, kansantalouden tasapainoisen kehityksen edistäjänä sekä varallisuuden että omistuksen tasaajana.
- Selvityksessä tulee etsiä sopiva palkansaajarahaston muoto näiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Selvityksen pohjalta puolueen tulee ajaa läpi tarvittavat lainsäädännölliset muutokset palkansaajarahastojen perustamiseksi.
- Esitämme, että SDP pitää 80-luvun keskeisimpänä talouspoliittisena tavoitteena palkansaajarahastojen perustamista, ja että palkansaajarahastot ovat keskeinen kynnyskysymys osallistuttaessa 80-luvun hallitustyöskentelyyn.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa teettämäänsä selvitykseen palkansaajarahastoista. Puoluetoimikunta tekee ehdotuksen kannanotoksi sisäpoliittisen julkilausuman yhteydessä.

31. YHTEISTOIMINTARAHASTOT

Pihlavan Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Sosialidemokratian Suunta-ohjelmassa todetaan:

"Taloudellisen kansanvallan toteuttamiseen liittyvä vaikutusvalan ja vastuun uusjako edellyttää muutoksia yritysten omistuksessa ja päätöksenteossa. Lähivuosien aikana on luotava järjestelmä, joka siirtää omistukseen perustuvaa päätäntävaltaa työntekijöiden hallitsemille ns. palkansaajarahastoille."

Yhteiskunnassamme ovat työttömyys, taloudellisen kasvun hidastuminen, eriarvoisuuden lisääntyminen ja lisääntyneet sosiaaliset ongelmat muodostuneet työväenluokalle vaaraksi.

SDP:n on nyt tuotava voimakkaasti esille perusongelmiin meneviä uudistusesityksiä, jotka tähtäävät työelämän kokonaisvaltaiseen uudistamiseen. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia on lisättävä hajauttamalla päätöksentekoa kaikille tasoille, lähelle yksityistä ihmistä.

Yritysorganisaatioiden vanhentuneisuus, yt-lain suomien valtuuksien parantaminen ja mahdollisuudet yritysten oman pääoman vahvistamiseen ovat syitä, jotka tekevät esitykset ns. yhteistoimintarahastojen perustamisesta perustelluiksi.

Em. seikkoihin viitaten Pihlavan Sos. -dem. Työväenyhdistys ry esittää puoluekokoukselle,

- että se otettuaan myönteisen kannan puoluekokoukselle esitettyyn yhteistoimintarahastohankkeeseen, velvoittaa puolueitoimikunnan käynnistämään vuoden 1981 aikana aiheesta laajan keskustelukampanjan,
- velvoittaa puolueitoimikunnan tehdyn selvityksen ja käydyin keskustelun pohjalta laatimaan työohjelman ja tiedottamaan siitä koko puoluekentälle,
- velvoittaa puolueitoimikunnan aloittamaan neuvottelut muun työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa uudistuksen aikaansaamiseksi ja
- velvoittaa puolueitoimikunnan yhdessä TSL:n kanssa yhteistoimintarahastoesityksen ja puoluekokouspäätösten pohjalta valmistamaan opintokerhoaineiston.

Puolueitoimikunnan lausunto:

Puolueitoimikunta on jo rahastojen selvitysvaiheessa toiminut kiinteässä yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Asiaa koskevien päätösten jälkeen yhteistyö tulee entistäkin tärkeämmäksi, jotta uudistus voitaisiin toteuttaa. Puolueitoimikunta yhtyy aloitteeseen keskustelukampanjan järjestämisestä ja opintokerhoaineiston laatimisesta.

32. ÄÄNIOIKEUDEN PÄIVÄN VIETTO

Oulun Opiskelijoiden Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

Viime vuosien aikana äänestysaktiivisuus ja muukin demokraattisen päätöksenteon arvostus on huolestuttavasti laskenut erityisesti nuorison keskuudessa. Demokratia ei Suomessakaan ole mikään arvo sinänsä, vaan jatkuvaa kehitystä. Sosialidemokratian on pidettävä huolta tämän kehityksen suunnasta. Demokraattinen päätöksenteko on arvo, jota on huolella vaalittava.

Edellisen perusteella OOSY esittää,

että puolue ottaisi tavoitteekseen erityisen äänioikeuden päivän vieton vuosittain lokakuussa äänioikeuslain hyväksymisen vuosipäivänä. Päivä olisi saatava viralliseksi liputuspäiväksi ja päivän viettoa varten tulisi herättää henkiin vanhoja sekä kehittää uusia traditioita erityisesti sosialidemokraattisen järjestöväen voimin.

Puolueitoimikunnan lausunto:

Puolueitoimikunta yhtyy aloitteeseen.

33. SOSIALIDEMOKRAATTISEN IHMISKUVAN MÄÄRITTELEMİNEN

Rovaniemen Sos.-dem. Naisyhdistys r.y:n aloite

Yhdistyksemme viittaa puheenjohtaja Kalevi Sorsan mielipiteeseen siitä, miten kollektiivisia uhkatekijöitä poistamalla ja lieventämällä on murennettu pohjaa ihmisten keskinäiseltä solidaarisuudelta. Yhdistyksemme esittää puoluekokoukselle,

että se puolueen periaateohjelman pohjalta määritteli sosialidemokraattisen ihmiskuvan.

Puoluekokous kehottakoon puolueen jäseniä jatkuvasti kontrolloimaan vallankäyttöä oman puolueen piirissä ja koko yhteiskunnassa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteessa ilmaistuun ajatukseen ihmisten keskinäisen solidaarisuuden tärkeydestä. Solidaarisuus ihmisten ja kansojen kesken on aina kuulunut sosialidemokratian keskeisimpään aatesisältöön. Puoluetoimikunta esittää, että mahdollisen periaateohjelman uudistustyön yhteydessä pohdittaisiin mahdollisuuksia kirjata käsitys sosialidemokraattisesta ihmiskuvasta.

Puoluetoimikunta viittaa myös Järjestötoiminnan kehittämisen -asiakirjaan ja toteaa, että SDP:n parhaisiin perinteisiin kuuluu sisäinen demokratia ja sen vaaliminen. Puoluetoimikunta yhtyy aloitteen kehoitukseen puolueen jäsenille jatkuvasti seurata ja valvoa vallankäyttöä oman puolueemme piirissä ja koko yhteiskunnassamme.

34. SIIRTOLAISUUS

Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri ry:n aloite

Siirtolaisuutta yhteiskunnallisena ja meillä Suomessa pohjoismaisena ilmiönä on tutkittu pitkään. Viimeisimpänä on valmistunut siirtolaiskomitean mietintö, missä rajoituttiin vain suomenruotsalaisten siirtolaisuuteen. Tutkimuksen ja suunnittelun perimmäinen tarkoitus lienee tämän yhteiskunnallisen ongelman hallitsemiseen tähtäävät yhteiskuntapoliittiset hallintoelimet. Toimenpiteet ovat tarpeen, sillä eräiden arvioiden mukaan esimerkiksi tuhannen työikäisen nettosiirtotappio merkitsee kertakaikista 200 miljoonan markan tappiota kansantaloudelle tulevia hyötyjä edes arvioimatta. Aluepoliittisesti katsoen siirtolaisuuden kansantaloudelliset tappiot vuositasolla vastannevat aluepoliittista kehittämisanostusta. Siirtolaisuuden hillitsemiseksi ja siirtolaisten palumuuton helpottamiseksi Vaasan läänin Sosia-

lidemokraattinen Piiri r.y. esittää puoluekokouksen päätettäväksi,

että siirtolaisongelman lievittämiseen ja poistamiseen tähtäävien toimenpiteiden rahoitus- ja muut tarpeet selvitetään viipymättä valtion linjahallinnon eri sektoreissa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen.

35. VAALI- JA MIELIPIDEGALLUPEISTA LUOPUMINEN

Joensuun Sosialistinuoret r.y:n aloite

Vaali- ja mielipidegallupit ovat saaneet maassamme yhä suuremman aseman kansalaisten mielipiteiden muokkauksessa. Vaali- ja mielipidegallupeilla, kuten yleisesti tiedetään, on suuri merkitys kansalaisten mielipiteeseen: on helppo olla samaa mieltä enemmistön kanssa.

Tiedetään myös, että gallupien tulokset voivat vaihdella paljonkin eri syistä. Gallupien tulokseen vaikuttaa kohderyhmän valinta, kysymysten asettelu ja gallupin tilaaja.

Gallup-kauteen siirtyminen on vaikuttanut myös puolueisiin. Mielipidetiedustelujen avulla kartoitetaan kansalaisten pelkoja, toiveita, haaveita, vihaa ja ihastuksia yleensä hyvin subjektiivisesti.

Tiedustelujen pohjalta puolueet pyrkivät esittämään omia tavoitteitaan mahdollisimman neutraalisti, siten, minkä nähdään vetoavan keskivertoäänestäjään. On tultu tilanteeseen, jossa puolueet tarjoavat tasapaksua yleiseen turvallisuuden tunteeseen perustuvia vaateita. Erot puolueiden välillä ovat häviämässä. Periaatteellisuus on häviämässä.

Näin on myös käynyt Sos.dem. Puolueelle. Puolueen suunniteluorganisaatio on valjastettu kehittämään ohjelmia, joilla parhaiten kositaan äänestäjiä. Vaalien alla toimitsijavoimat selostavat laveasti ja monisanaisesti mitä gallupit puolueelle lupaavat, periaatteiden ja todellisten uudistustavoitteiden selostaminen tahoo jäädä vähemmälle.

Edellä olevan perusteella esitämme,

että puoluekokous velvoittaa puoluetoimikunnan:

- toimiin, joilla eri puolueiden vaali- ja mielipidegallupeista luovuttaisiin
- kieltäytymään osallistumasta puolueiden tilaamiin gallupeihin

— aloittamaan järkevän keskustelun puoluejärjestelmämme tämän hetken tilasta ja periaatteellisuudesta

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteessa esitettyihin käsityksiin siitä, että poliittisten mielipidetiedustelujen perusteella muotoiltu puoluetoimikunta johtaisi yhteiskunnan konservatismiin ja estäisi yhteiskunnallisen uudistustyön.

Myös mielipidetiedustelujen tulosten perusteella laaditut arviot puolueitten voimasuhteista ovat usein osoittautuneet vaalien tuloksiin verrattuina virheellisiksi. Mielipidetutkimusten tulosten julkistamisen ja niiden tulkintojen vaikutuksista niin sanotun yleisen mielipiteen muodostumiseen ei kuitenkaan ole käytettävissä riittävästi yksiselitteisiä tutkimustuloksia. Osaltaan puolueitten kannatusenusteiden paikkansapitämättömyys viittaa siihen, että tulosten julkistaminen ei ratkaisevasti vaikuta äänestyskäytäytymiseen.

Valitettavasti joissakin tapauksissa mielipidetiedustelujen tieteellisen julkisivun takana pyritään pelkästään korostamaan omia etuja tai kaupallisia näkökohtia. Kriittisesti ja asiantuntemuksella hyödynnettyinä mielipidetutkimusten avulla kuitenkin saadaan käyttökelpoista tietoutta tiedotustoiminnan tehokkuuden arviointia ja sen kohdentamista varten, mistä johtuen niiden seuraaminen ja teettäminen on hyödyllistä. Toisaalta SDP on perinteisesti vastustanut sananvapauden rajoittamispyrkimyksiä.

Mainituista syistä puoluetoimikunta ei pidä tarkoituksenmukaisena irtaantua poliittisten mielipidetutkimusten hyväksikäytöstä eikä niitten vaalien alla tapahtuvan julkistamisen kieltämistä.

Esityksen järkevän keskustelun aloittamisesta puoluejärjestelmämme tämän hetken tilasta ja periaatteellisuuden osalta puoluetoimikunta viittaa esitykseensä periaateohjelman uudistamisesta.

36. MIELIPIDEGALLUPPIEN KÄYTTÄMINEN

Joensuun Työväenyhdistys r.y.n aloite

Vaali- ja mielipidegallupit ovat saaneet maassamme yhä suuremman aseman sekä kansalaisten mielipiteen arvioinnissa että muokkauksessa. Gallupeja käytetään puolueiden taholta liian suuressa määrin kansalaisten mielipiteiden arvioimiseen ja samalla myös omia tavoitteita suunnataan peloittavassa määrin näiden keskiarvomielipiteiden pohjalta.

Gallupeiden tuloksia arvioitaessa ei riittävästi huomioida niiden suoritustapaa (useimmiten kaupallisten organisaatioiden suorittamia), kysymysten asettelua ja haastateltavien joukkoa, vaan liian luottavaisesti suhtaudutaan tuloksiin.

Myös SDP:n toimitsijat ja poliitikot ovat usein suhtautuneet liian kritiikittömästi galluppien tuloksiin ja antaneet niiden vaikuttaa puolueen tavoitteisiin ja toimintaan.

Joensuun Työväenyhdistys esittää, että

puoluekokous velvoittaa puolue toimikunnan ryhtymään toimenpiteisiin, joilla saatetaan SDP:n osallistuminen vaali- ja mielipidekyselyihin kriittisemmälle pohjalle sekä kyselyiden suorittamisen että tulosten tulkitsemisen ja julkistamisen että ennenkaikkea johtopäätösten tekemisen ja omien tavoitteiden suuntaamisen osalta. Lisäksi esitetään harkittavaksi, tulisiko vaalien alla suoritettavat vaaligallupit pyrkiä kieltämään kokonaan.

Puolue toimikunnan lausunto:

Puolue toimikunta viittaa aloitteesta n:o 35 antamaansa lausuntoon.

37. IRROTTAUTUMINEN PUOLUEIDEN TILAAMISTA GALLUP-TUTKIMUKSISTA

Kalevan Sos.-dem. Nuoret r.y:n aloite

Vaali- ja mielipidegallupit ovat saaneet yhä suuremman aseman kansalaisten mielipiteiden muokkauksessa. "Olla samaa mieltä enemmistön kanssa" -ajattelu on lisääntynyt niiden ansiosta.

Galluppien tulokset vaihtelevat sen mukaan, kuinka kohderyhmät ja kysymykset on valittu. Tulokseen voi vaikuttaa huomattavastikin tutkimuksen tilaaja. Mielipidegallupit ja varsinkin niiden pohjalta tehdyt johtopäätökset ovat kriittisen yhteiskuntatieteen kannalta arveluttavia.

Gallup-kauteen siirtyminen on vaikuttanut myös puolueisiin. Mielipidetiedustelujen avulla kartoitettavien kansalaisten pelkojen, toiveiden, haaveiden jne. pohjalta puolueet pyrkivät esittämään tavoitteensa "keskiarvokansalaisen" tavoitteiden kaltaisina niin, että ne ovat ristiriidassa mahdollisimman harvan suomalaisen mielipiteiden kanssa. Puolueet tarjoavat äänestäjille yhdenmukaisia, yleiseen turvallisuuteen perustuvia vaateita. Äänestäjät eivät enää erota puolueiden periaatteellisia eroja.

Näin on käynyt myös Sosialidemokraattisen Puolueen vaateiden kanssa. Puolueen suunnitteluorganisaatio kehittää ohjelmia, joilla parhaiten saadaan laajat äänestäjäjoukot puolueen taakse.

Vaalien alla toimitsijat selostavat mitä gallupit meille lupaavat ja unohtavat todelliset uudistustavoitteet.

Edellä olevan perusteella Kalevan Sos.dem. Nuoret r.y. esittää,

että puoluekokous velvoittaa puolue toimikunnan toimiin, joilla irtaannutaan gallupdemokratiasta ja osallistumisesta puolueiden tilaamiin gallupeihin.

Puolue toimikunnan lausunto:

Puolue toimikunta viittaa aloitteesta n:o 35 antamaansa lausuntoon.

38. SUKUPUOLTEN TASA-ARVO MIEHEN NÄKÖKULMASTA

Kotkan Sos.-dem. Naisyhdistys r.y:n jäsenen Meeri Kalavaisen, Mikkelin Urheiluväen Sos.-dem. Yhdistys r.y:n jäsenen Maire Haapasalon, Nokian Työväenyhdistys r.y:n jäsenen Anja Viitalan ym. aloite

Sukupuolten tasa-arvo SDP:n ohjelmallisena tavoitteena

Suomen Työväenpuolueen perustava kokous 1899 asetti yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi sukupuolten välisen tasa-arvon. Sama tavoite esiintyi myös Forssan kokouksen ohjelmassa. Selkeät ohjelmalliset tavoitteet vaikuttivat myös osaltaan siihen, että puolueeseen liittyi runsaasti naisia.

Periaateohjelmamme (1952) perusteluissa todetaan seuraavasti: "Vaikka naisen yhteiskunnallisessa asemassa on sekä muodollisesti että asiallisesti tapahtunut muutos viime vuosikymmeninä, on työväenliikkeen hengen mukaista korostaa uudessa puolueohjelmassa naisen ja miehen tasa-arvoisuutta, koska edelleen on tiettyjä ennakkoluuloja tässä suhteessa." Periaateohjelma toteaa: "Suomen Sosialidemokraattinen Puolue pyrkii taloudellisten ja sosiaalisten uudistusten sekä talousjärjestelmän muuttamisen avulla yhteiskunnan kaikkien jäsenten samanarvoisuuteen niin, ettei syntyperä tai rikkaus eikä niiden avulla saavutettu valta, vaan henkilökohtainen kyky, taito ja siveellinen kunto ovat niin naisen kuin miehenkin yhteiskunnallisen aseman perustana."

Periaateohjelman lisäksi tasa-arvon vaatimus esiintyy luonnollisesti kaikissa puolueen ohjelmissa ja sen voidaan katsoa ulottuvan myös kaikilta osin sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Puolueella on myös voimassa oleva "Lyhyen tähtäyksen ohjelma miesten ja naisten tasa-arvon toteuttamiseksi" vuodelta 1974.

Lyhyen tähtäyksen ohjelmassa todetaan tasa-arvopyrkimys osaksi SDP:n demokraattista, sosialistista pyrkimystä sekä to-

detaan tasa-arvon sukupuolten välillä jääneen puolitiehen. Ohjelma on lyhyen tähtäyksen ohjelma ja sisältää monia perusteltuja vaatimuksia, joista osa on jo toteutunut, osa odottaa toteutumistaan. Ohjelman painottuminen perhepolitiikkaan ja yleisyys aiheuttavat kuitenkin sen, että ohjelma ei ole erityisen hyvä käytännön politiikan ohjenuora. Lisäksi perhepoliittinen painottuminen kaventaa tasa-arvokäsitettä.

Viime vuosikymmenen lopussa hyväksytty Suunta-asiakirja on jättänyt sukupuolten välisen tasa-arvon käsittelemättä.

Tasa-arvokysymys kärjistyy, nousee

Viime vuosina on myös Suomessa syntynyt feministinen liike. Vaikka feministisellä liikkeellä ei maassamme ole laajaa kasvupohjaa, sen synty on nähtävä oireena tasa-arvopyrkimysten voimakkaasta esille noususta 80-luvulla. Samalla tavalla 70-luvun keskivälin ja loppupuolen aikana alkoi esiintyä ns. vihreitä liikkeitä, jotka ovat varsinkin nuorten keskuudessa saaneet melkoista kannatusta. Samoin voimme olettaa käyvän myös tasa-arvokysymysten kohdalla.

Tasa-arvokysymysten esille nousua lähitulevaisuudessa enteilee myös yhteiskuntarakenteessa tapahtuneet muutokset. Naiset tulevat myös vaatimaan tasa-arvoisempaa asemaa paitsi työnantajiin myös miespuolisiin työtovereihin nähden.

Sosialidemokraattinen ihmiskuva asettaa vaatimuksia

Viime aikoina SDP:n taholta on korostettu ihmisläheistä sosialidemokratiaa ja byrokratian vastustamista. Tasa-arvopyrkimysten voimistuva painottaminen on ihmisläheisen sosialidemokratian olennainen osa. Usein on tähän liittyen puhuttu naisten pehmeämmästä politiikasta.

Yhteisvastuu, sorretun ja alistetun puolelle asettuminen on sosialidemokraattisen maailmankuvan ja ihmiskäsityksen peruspiirteitä, jonka tulisi ilmetä myös jokapäiväisessä elämässä. Arkipäivän solidaarisuudelle voimme antaa monta nimeä. Voimme kutsua sitä myötäelämiseksi, toisen oikeuksien huomioon ottamiseksi ja puolustamiseksi, yhteisvastuun kantamiseksi, lähimmäisen auttamiseksi. Kaikki edellä kuvatut solidaarisuuden merkitykset sopivat sosialidemokraattiseen ihmiskuvaan. Lisäksi siihen kuuluu oleellisena osana tasa-arvo, jota ilman emme voi myöskään sisäistää solidaarisuutta.

Tasa-arvovaatimusten voimakas esille nousu 80-luvulla vaatii puoleeltamme selkeitä käytännön toimia. Teollisuustyöväestön suhteellinen väheneminen ja palveluelinkeinojen kasvuun liittyvä toimihenkilökentän kasvaminen edellyttää, että suuntaamme huomiotamme myös perinteisen kannattajakuntamme ulkopuolelle. Voimakas ote sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi on tie tähän.

Se poliittinen puolue, joka kykenee voittamaan naiset puolelleen, pitää 80-luvun yhteiskunnallisen taistelun voiton avaimia käsissään. Myös miesten tehtävänä on huolehtia siitä, että sukupuolten välinen tasa-arvo toteutetaan SDP:n parhaiten perinteiden mukaisesti.

Mitä tasa-arvo on?

Nyky Suomen Sanakirja määrittelee tasa-arvon yhdenvertaisuuden periaatteeksi. Eräs toinen määritelmä esittää, että "tasa-arvon tulee olla sellaista, että jokaiseen lausumaan, työhön ja asiaan voidaan sijoittaa mies tai nainen. Eräät määrittelevät tasa-arvoiseksi tilanteen, joka mahdollistaa jokaisen ihmisen persoonallisuuden mahdollisimman täydellisen toteutumisen. Myös toisen alistamisen ja riistämisen ehdoton kieltäminen sisältyy määritelmään.

Eräs tasa-arvoon kiinteästi liittyvä seikka, joka helposti sivuutetaan, on oikeus olla erilainen, oikeus olla vahva ja oikeus olla heikko. Tämä oikeus on tasa-arvoisesti ulotettava myös mieheen.

SDP:n tasa-arvomääritelmänä voidaan pitää alussa esitettyä lainausta periaateohjelmasta. Kuitenkin — niin hyvä kuin se onkin — se jättää tasa-arvokysymyksen ääsiyyskysymykseksi.

Tasa-arvo ja asenteet

Asenteellisesta epätasa-arvosta puhuttaessa tehdään usein se virheellinen yleistys, että vain miesten asenteet ovat epätasa-arvoisia. Hyvin usein myös naisten omat asenteet estävät tasa-arvon toteutumisen. Myönteisesti tasa-arvoon suhtautuvat naiset, jotka jo tavallaan toimivat miesten maailmassa ja jotka ymmärtävät tasa-arvon edut.

Naisten kielteiseen suhtautumiseen saattaa vaikuttaa mm. tasa-arvovaatimuksen kokeminen uhkana omalle minälle, pelko sosiaalisista rangaistuksista, joita koetaan, jos vaaditaan ja toimitaan tasa-arvon puolesta. Eräs epätasa-arvoa "kannattava ja tukeva" joukko on "rautarouvat", jotka toteavat, että "heitä ei ole koskaan syrjitty sukupuolen takia." Usein tapahtuu niin, että nk. yhden naisen demokratiassa tuo ainoa nainen on varsin tyytyväinen vallitsevaan tilaan.

Miehet kokevat tasa-arvon vaatimisen uhkana omalle asemalleen, omanarvontuntonalleen ja opittua käyttäytymistä kohtaan. Tällöin helposti kielletään koko tilanne ja ongelma, tehdään asia naurunalaiseksi jne.

Tasa-arvo ja feminismi

Erityisesti feministisen liikkeen, mutta myös monien muiden ns. tasa-arvoa ajavien liikkeiden kohdalla on tapahtunut "yliylöntejä". On lähdetty siitä, että tasa-arvo on "nollasummape-

liä", jossa joltakin otetaan pois, kun jollekin annetaan. Tasa-arvoa lähestytään siitä lähtökohdasta, että nykyinen epätasa-arvo on miehille pelkästään edullista.

Valitettavasti myös tutkimus ja kirjallisuus on usein langennut tähän harhaan: kuitenkin nykyinen epätasa-arvo ei ole miehenkään edun mukaista. Asian oikea ymmärtäminen edellyttäisi laajaa selvittämistä mihin nykyinen tilanne on miehen johtanut ja mitä se hänelle todellisuudessa maksaa. Seuraavassa pyritään tälle näkökulmalle antamaan eräitä lähtökohtia ja virikkeitä.

Miehen elämäntilanne

Tilastokeskuksen selvitysten mukaan vuonna 1977 elävänä syntyneiden naisten keskimääräinen elinikä oli 8,8 vuotta pidempi kuin miesten. Naisten keskimääräinen elinikä oli 76,7 vuotta, miesten 67,9 vuotta

Edelleen tilastokeskuksen selvityksen mukaan miesten alkoholinikäyttö oli merkittävästi yleisempää kuin naisten, vaikka naisten alkoholinikäyttö onkin viime vuosina selvästi lisääntynyt. Vuonna 1976 naiset kuluttivat kaikesta alkoholista vain viidenneksen. Vastaavasti alkoholismi on miesten keskuudessa merkittävästi yleisempää kuin naisten. Myös miesten itsemurhat ovat selvästi yleisempiä.

Edellä esitetyt tunnusluvut eliniästä, alkoholismista ja itsemurhasta osoittavat, että miesten elämäntilanne ei ole hyvä. Osasyynä on epäilemättä se asema, johon miehet ovat joutuneet ylläpitäessään ja tukieksaan nykyistä epätasa-arvoon perustuvaa yhteiskuntajärjestelmää.

Mieskäsitys ja miehen tunne-elämä

Eräiden tutkimusten tulokset osoittivat, että asteikolla helläluontoisuus — kovaluontoisuus miehet sijoituivat selvästi naisia useammin asteikon kovaluontoisuuspäähän. Koska tämä ominaisuus ei ole biologinen, siihen täytyy löytyä muita syitä. Miksi mies on kovaluontoisempi, autoritaarisempi, aggressiivisempi?

Jo varhaiskasvatuksessa, kotona, päivähoitossa sekä koulussa aloitetaan miehen roolikuvan luominen. Lapsi maksuu malleja vanhemmiltaan, hoito- ja koulutovereiltaan. Pojan tulee olla hyökkäävä, valloittaja, leikkiä rajuja leikkejä. Nukella leikkivä poika joutuu tovereidensa pilkan kohteeksi. Tätä kehitystä tukevat vielä joukkotiedotusvälineet, jotka koko ajan yksipuolistavat roolikuvia.

Mikäli nuorukainen kodista, varhaiskasvattajista, koulusta ja joukkotiedotusvälineistä huolimatta vielä onnistuu säilyttämään edes osan lunnollisesta hellyydestään, varusmiesaika on omiaan viemään viimeisetkin rippeet.

Lapsuuden aikana luodut roolit "istuvat" myös aikuisiässä. Mies on perheen pää, joka toimii puheenjohtajana tai toimitusjohtajana, ei perheenjäsenenä. Koska hän työelämässä vallitsevasta epätasa-arvosta johtuen on useimmiten perheen pääasiallinen huoltaja, hänelle jää merkittävästi vähemmän aikaa olla lastensa ja puolisonsa kanssa. Hän ei voi seurata lasten kasvua ja kasvaa heidän kanssaan. Hyvin helposti isä menettää lapsensa ja lapset isänsä. Näin sekä tuhotaan uuden ihmisen kehitysedellytyksiä että siirretään vääriä asenteita ja ihmiskuvia seuraaville sukupolville.

Roolikuvan luomisen myötä poika menettää herkkyyttään ja luovuuttaan, yksipuolistuu, omaksuu autoritaarisia ja aggressiivisia asenteita, jotka kulkevat hänen mukanaan koko elämän.

Vaikka kodin, koulun ja joukkotiedotusvälineiden luoma "miehisen miehen" kuva onkin yhteiskunnassamme vallitseva ja hyväksytty, sosialidemokraatteina emme voi sitä hyväksyä. Se ei kuulu eikä mahdu meidän ihmiskuvaamme. "Miehinainen mies" ei ole solidaarinen, hellä ja ymmärtäväinen. Hän aiheuttaa vaikeuksia ympäristölleen, myös itselleen.

Mies perheessä

Selvitysten mukaan mies viettää selvästi naista enemmän aikaa kodin ulkopuolella ja osallistuu kodin töihin ja lasten hoitoon selvästi naista vähemmän. Usein tätä pidetään miehen voittona ja naisen tappiona sekä tilana, jota miehen kannattaa ylläpitää. Onko näin?

Mies on työelämän epätasa-arvosta johtuen pääsääntöisesti enemmän ansaitseva ja siten myös perheen elatuksesta ja elintasosta päävastuun kantava osapuoli. Siksi myös odotukset hänen suhteensa ovat suuremmat. Mikäli hän ei työaikanaan tähän pysty, hänen on tehtävä yllitöitä, otettava toinen työ tai hankittava muuta lisäansiota oman rentoutumisensa ja vapaa-aikansa kustannuksella.

Pääasiallisena huoltajana toimiminen vieraannuttaa miehen kotitöistä. Roolikuvansa mukaisesti hän katsoo hoitaneensa velvollisuutensa aviopuolisona ja perheen isänä, kun hän on tuonut taloon elatuksen. Hän ei huomaa, että kotityöt jakamalla perheenjäsenille jää enemmän aikaa nauttia toisistaan ja yhdessäolosta sekä täten myös miehet oppivat huolehtimaan kotitöistä ja perheen käytännön ongelmista. Tästä voi olla ratkaisevaa hyötyä paitsi perheelle kokonaisuutena myös miehelle muissa elämäntilanteissa.

Mies avioerossa, yksinäinen mies

Lainsäädännöllisesti meillä vallitsee jokseenkin tasa-arvo. Mikäli epätasa-arvoa tällä sektorilla ilmenee, kärjistäjänä on pikemminkin mies. Näin esimerkiksi avioerotapauksissa. Laki tosin pitää miestä ja naista lasten huollon suhteen tasa-arvoisina, mutta

yleinen käytäntö on, että lapset uskotaan äidille, vaikka isä voisi olla perustellusti sopivampi huoltajaksi.

Joskus avioerotapauksissa todetaan — perustellusti — että lasten huoltoa ei voida uskoa isälle, koska hän ei pysty selviytymään siihen liittyvistä käytännön tehtävistä. Mies ei ole oppinut selviytymään monista kodin tärkeistä tehtävistä, koska yhteiskunnan asenteet ja epätasa-arvosta johtuva käytäntö ovat estäneet hänen harjoittelunsa.

Edellä mainituista tunne- ja perhe-elämään liittyvistä syistä johdun miehen tunnesuhde lapsiin ei usein ole kehittynyt riittävästi. Avioeron jälkeen hän ehkä tapaa lapsiaan säännöllisesti, mutta hänellä on harvoin mahdollisuutta pitää riittävän kiinteää yhteyttä. Hän jää yksin. Usein taloudelliset seikat estävät häntä perustamasta uutta perhettä. Lapset, joiden edun tulisi olla ratkaiseva, menettävät isän, isä menettää perheen.

Mies työelämässä

Vaikka miehet samalla koulutuksella, samalla työtaustalla, mahdollisesti jopa vähäisemmällä lahjoilla sijoittuvat työelämässä merkittävästi naisia paremmin ja saavat parempaa palkkaa ja kiinnostavampaa työtä, tämä ei silti ole miesten kannalta "ihannetila".

Työelämässä miehiin kohdistuu niin yhteiskunnan, työyhteisön kuin perheenkin taholta erilaisia ja usein liian suuria paineita. Koska olet mies, sinun on pakko menestyä naisia paremmin ja vähintään yhtä hyvin kuin se tai tuo ystävä tai naapuri. Muuten et ole ansiokas kansalainen, työtoveri tai perheen elättäjä.

Yhteiskunnalliset asenteet pakottavat miehen työelämään, vaikka hänen tahtonsa ja kykynsä viittaisivat paremmin lasten ja yhteisten asioiden hoitoon kotona. Myös tämä on epätasa-arvoa.

Työelämässä epätasa-arvo ilmenee myös siten, että monet työelämän alat ovat myös miehiltä "suljettuja" tai miehet eivät haakeudu tietyille aloille alhaisen palkkauksen takia. Näin on usein laita hoito- ja kasvatustehtävissä. Lisäksi nykyinen roolikasvatust on omiaan sulkemaan monia muitakin aloja.

Toiminta kodin ulkopuolella

Epätasa-arvo ulottuu myös perheen ja työelämän ulkopuolelle, vapaa-ajanviettoon. Miehet viettävät naisia enemmän aikaansa järjestötyössä, urheilukilpailuissa jne. Kuitenkin myös vapaa-ajanvietoista voidaan löytää piirteitä, jotka eivät ole miehen kannalta pelkästään positiivisia.

Paitsi, että mies viettää enemmän vapaa-aikaansa kodin ulkopuolella, myös yhteiskunnan asenteet vaativat häntä osallistumaan ja toimimaan. Koti-isä, joka haluaa tehdä kotitöitä ja olla yhdessä perheensä kanssa, leimataan helposti nahjukseksi.

Samat asenteet sulkevat myös monia harrastuksia miesten ulotuvilta. Miehellä sopivat vain "miehiset" alat. Hän voi käydä jääkiekko-ottelussa tai nyrkkeilykilpailuissa, se on hyväksyttävää. Mitä, jos hän ilmoittautuu pitsinnypläyspiiriin? Harrastusten ja kodin ulkopuolisten toimintojen yksipuolistuminen jaeriytyminen on tappio molemmille sukupuolille.

Nainen miesten SDP:ssä

Tällä hetkellä SDP:n jäsenistä on naisia yli kolmannes ja viime vuosina puolueeseen liittyneistä on naisia ollut noin 40 prosenttia. Kuitenkaan naisten määrä ei juuri näy puolueemme päätöksentekokelemissä. Puoluekokousten välillä valtaa käyttävässä elimessä puolueuuevostossa oli viime kaudella 9 naista, 13,4 prosenttia puolueuuevoston jäsenistä. Käytännön politiikasta vastaavassa puoluetoimikunnassa taas oli yksi nainen 18 jäsenestä. Tämäkään tuskin johtuu siitä, että hän on nainen, vaan pikemminkin siitä, että yksi puolueen varapuheenjohtajista on perinteisesti ollut nainen ja siten kuulunut puoluetoimikuntaan. Kansan valitsemassa eduskuntaryhmässä tilanne onkin jo parempi: 15 naista 52 edustajasta.

Piiri- ja kunnallisjärjestötasolla tilanne tuskin on yhtä selvä, mutta lienee samansuuntainen: miehet johtavat, naiset toimivat sihteerin tehtävissä.

Myös kunnallisten luottamustoimien jaossa heijastuvat samat perinteet. Mikäli naisia valitaan luottamustehtäviin ensinkään, heidät valitaan yleensä kirjasto-, sosiaali-, raittius- tai terveyslautakuntiin miesten hoidellessa "arvokkaammat" lautakunnat. Kunnanhallitukseen naisilla ei ole juuri asiaa. Naisten määrä kunnanvaltuustoissa on viime vaaleissa selvästi kasvanut ja kokemus osoittaakin, että naisia kyllä valitaan, mikäli heitä asetetaan ehdolle. Tiukin seula näyttääkin olevan puolueiden sisällä.

Sosialidemokraattinen Puolue ylpeili kauan sillä, että maan ensimmäinen naisministeri tuli sen riveistä. Puolueen tulisikin jatkaa tätä 20-luvulla aloittamaansa linjaa ja ensimmäisenä toimenpiteenä voisi olla puoluetoimikunnan valitseminen sellaiseksi, että naisten osuus vastaa heidän suhteellista osuuttaan jäsenistöstä. Tämä olisi omiaan lisäämään puolueen uskottavuutta tasa-arvokeskustelussa ja mikä parasta aktivoimaan naisia entistä suurempiin ponnistuksiin järjestöelämässä. Tämä taas rikastuttaisi järjestötoimintaa, antaisi sille uusia ulottuvuuksia.

Tämän tasa-arvoanalyysin on valmistanut Sosialidemokraattisten Naisten liittotoimikunnan perustama miesjaosto liittotoimikunnan pyynnöstä.

Edellä esitetyn perusteella ja puolueen toiminnan tehostamiseksi sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisyhtymyksissä me Sosialidemokraattisen Puolueen jäsenet, jotka muodostamme Sosialidemokraattisten Naisten liittotoimikunnan esitämme,

että puoluekokous julistaa alkaneen vuosikymmenen tasa-arvon vuosikymmeneksi ja velvoittaa puoluetoimikunnan valmistelemaan seuraavalle puoluekokoukselle laajan, koko yhteiskuntaelämän kattavan tasa-arvopoliittisen ohjelman,

että puoluekokous velvoittaa puoluetoimikunnan asettamaan pysyvän tasa-arvopoliittisen työryhmän, jonka tehtävänä on tasa-arvon edistymisen seuraaminen SDP:ssaja tarpeellisten aloitteiden tekeminen tasa-arvokysymyksissä,

että puoluekokous edellyttää, että 80-luvulla pidettäville kolmelle puoluekokoukselle valmistellaan raportit tasa-arvon edistymisestä SDP:ssa sekä selvitykset niistä toimenpiteistä, joihin puolue ja puolueen edustajat ovat eri tavoilla ryhtyneet tasa-arvon edistämiseksi; sekä

että puoluekokous edellyttää, että periaateohjelmaa uudistettaessa tasa-arvokysymys otetaan riittävän laajasti ja ennakkoluulottomasti huomioon puolueen periaatteellisia tavoitteita ja toimintamuotoja määriteltäessä.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta katsoo, että tulisi asettaa tasa-arvopoliittinen työryhmä, jonka tehtävänä on laatia tasa-arvopoliittinen ohjelma sekä seurata tasa-arvon edistymistä yleensä.

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen myös siinä, että periaateohjelmaa uudistettaessa tasa-arvokysymys, myös sukupuolten välinen tasa-arvo, otetaan riittävän laajasti huomioon periaatteellisia tavoitteita määriteltäessä.

39. SUKUPUOLTEN TASA-ARVON EDISTÄMINEN PUOLUEESSA

Hakaniemen Sosialidemokraatit r.y:n aloite

Syksyn 1980 kunnallisvaalien jälkeen on Suomen kunnissa hieman enemmän kuin joka viides valtuutettu nainen, kun heitä kymmenen vuotta aikaisemmin oli vain joka kymmenes. Sosialidemokraattisten valtuutettujen kohdalla lisäys oli keskimääräistä suurempi; naisten osuus lisääntyi edellisestä vaalikaudesta lähes 5 %-yksikköä ollen nyt 26.5 %, eli joka neljäs valtuutetuis-tamme.

Puolueemme kannattajakunta on siten vaaleissa jälleen osoittanut olevansa naisten ja miesten tasavertaisen päätöksentekoon osallistumisen kannalla. Näiden tasa-arvotulosten tulisi nyt päästä vaikuttamaan myös puolueen sisälle, tulisihan puolueemme

tasa-arvopyrkimykseen sisältää myös naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen.

Sukupuolten erilainen arvostus puolueemme näkyvimmissä elimissä ei ole omiaan rohkaisemaan naisia aktiiviseen osallistumiseen tai miehiä ymmärtämään sukupuolten yhdenvertaisuusperiaatetta myöskään paikallistason toiminnassa. Vuonna 1978 jäsenistöstämme reilu kolmasosa oli naisia. Puoluekokousedustajista naisten osuus jäi kuitenkin 19 %:iin, puolueuuevoston jäsenistä 14 %:iin ja puoluetoimikunnan jäsenistä 7 %:iin (yksi jäsen). Nämä luvut kertovat, ettei puolueemme ole pystynyt takaamaan naisille tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua puolue toimintaan eikä puolueemme ole siten hyödyntänyt myöskään kaikkia henkisiä voimavarojaan.

Naisten osuuden lisäämisessä päättävissä ja valmistelemissa puolue-elimissä on kyse paitsi jäsenistömme tasavertaisista osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista myös laajemman ja monipuolisemman näkökulman saamisesta asioihin.

Yhdistyksemme esittää,

että puoluekokous velvoittaa puolue-elimet ryhtymään toimenpiteisiin naisten osuuden lisäämiseksi — vastaamaan vähintään heidän osuuttaan jäsenistöstä — puolueen päätöksenteko- ja valmisteluelimissä, kuten jaostoissa, työryhmissä ja toimitsijakunnassa. Samaa periaatetta tulisi noudattaa lisäksi nimettäessä puolueen edustajia kunnallisiin luottamuselimiin, valtion komiteoihin ja muihin elimiin.

Puolueemme tulisi pyrkiä kaikilla tasoilla inhimillistämään järjestötoimintaansa demokraattiseen ja antibyrokrattiseen suuntaan. Tämän tulisi näkyä sekä käytännön toiminnassa että henkilövalinnoissa, joissa tulisi pyrkiä irti asiantuntemusta ja kokemusta arvioitaessa suppeasta teknisuontoisen asiantuntemuksen arvostamisesta ja "on ennenkin ollut" -tyyppisestä kokemuksen kasaamisesta jo ennenkin mukanaolille.

Lisäksi yhdistyksemme esittää, että puolueellemme laadittaisiin tasa-arvo-ohjelma, jossa määriteltäisiin suunnitelmallisen tasa-arvotyön periaatteet ja toimintakeinot sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi puolueemme sisällä ja puolueemme vaikutusalueilla. Eryistä huomiota olisi kiinnitettävä osallistumisesteiden — sekä asenteista että perhevelvollisuuksista johtuvien — lieventämiseen.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Naisten osuuden lisäämisen ja tasa-arvo-ohjelman laatimisen osalta puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 38 antamaansa lausuntoon.

Luottamustehtävien kasaantumista koskevan esityksen osalta puoluetoimikunta viittaa järjestötoiminnan kehittäminen -asiakirjan esityksiin.

40. NAISTEN OSUUDEN LISÄÄMINEN PÄÄTÖKSENTEKO- JA VALMISTELUELIMISSÄ SEKÄ TASA-ARVO-OHJELMAN LAATIMINEN

Hyvinkään Sosialidemokraattinen Naisyhdistys r.y:n aloite

41. NAISTEN OSUUDEN LISÄÄMINEN PUOLUEEN PÄÄTÖKSENTEKO- JA VALMISTELUELIMISSÄ SEKÄ TASA-ARVO-OHJELMAN LAATIMINEN

Ruoholahden Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

42. NAISTEN OSUUDEN LISÄÄMINEN PÄÄTÖKSENTEKO- JA VALMISTELUELIMISSÄ SEKÄ TASA-ARVO-OHJELMAN LAATIMINEN

Helsingin Sos.-dem. Naisyhdistys r.y:n aloite

43. NAISTEN OSUUDEN LISÄÄMINEN PÄÄTÖKSENTEKO- JA VALMISTELUELIMISSÄ SEKÄ TASA-ARVO-OHJELMAN LAATIMINEN

Kallion Sos.-dem. Naisyhdistys r.y:n aloite

44. NAISTEN OSUUDEN LISÄÄMINEN PÄÄTÖKSENTEKO- JA VALMISTELUELIMISSÄ SEKÄ TASA-ARVO-OHJELMAN LAATIMINEN

Rovaniemen Sos.-dem. Työväenyhdistys r.y:n aloite

45. NAISTEN OSUUDEN LISÄÄMINEN PÄÄTÖKSENTEKO- JA VALMISTELUELIMISSÄ SEKÄ TASA-ARVO-OHJELMAN LAATIMINEN

Katajanokan Sosialidemokraatit r.y:n aloite

46. NAISTEN OSUUDEN LISÄÄMINEN PÄÄTÖKSENTEKO- JA VALMISTELUELIMISSÄ SEKÄ SUKUPUOLTEN TASA-ARVON EDISTÄMINEN PUOLUEEN SISÄLLÄ

Simonkylän Sos.-dem. Kilta r.y:n aloite

47. NAISILLE TASAVERTAISET MAHDOLLISUUDET PUOLUE-TOIMINTAAN

Eiran Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

Syksyn 1980 kunnallisvaalien jälkeen on Suomen kunnissa hie-
man enemmän kuin joka viides valtuutettu nainen. Valtuutetuista
on naisia nyt 22,3 %, kun heitä vuonna 1968 oli vain 10,7 %.
SDP:n kohdalla naisten osuuden lisääntyminen kunnanvaltuute-
tuista oli keskimääräistä suurempi, puolueen kunnanvaltuute-
tuista on nyt naisia 27 % (v. 1976 heitä oli 21,7 %).

Puolueemme kannattajakunta on siten vaaleissa selvästi osoitta-
nut olevansa miesten ja naisten tasavertaiseen päätöksentekoon
osallistumisen kannalla. Puolueen sisälläkin tulisi nyt antaa näi-
den tasa-arvotuulten vaikuttaa, tulisihan puolueen olla tiennäyt-
täjä tasa-arvoisessa osallistumisessa. Vuoden 1978 tilanne ei voi
eikä saa ojaia pysyvää. Tuolloinhan puolueemme jäsenistöstä oli
naisia 34,7 %, puoluekokousedustajista 19,0 %, puolueuuvos-
ton jäsenistä 13,8 % ja puoluetuimikunnan jäsenistä 7,7 % (eli
yksi). Tällaiset luvut kertovat, ettei puolueemme ole pystynyt ta-
kaamaan naisille tasavertaisia mahdollisuuksia puoluetuimin-
taan osallistumiseen. Puolue ei ole hyödyntänyt kaikkia henkisiä
voimavarojaan.

Naisten osuuden lisääminen päättävissä ja valmisteleivissa puo-
lue-elimissä olisi paitsi osoitus tasavertaisista osallistumis- ja
vaikutusmahdollisuuksista myös laajemman ja monipuolisem-
man näkökulman saaminen asioihin.

Yhdistyksemme esittääkin,

että puoluekokous velvoittaa puolue-elimet ryhtymään toi-
menpiteisiin naisten osuuden lisäämiseksi vastaamaan
heidän osuuttaan jäsenistöstä päätöksenteko- ja valmis-
teluelimissä, kuten puolueen jaostoissa ja työryhmissä
sekä toimitsijakunnassa. Samaa periaatetta tulee noudat-
taa lisäksi nimettäessä puolueen edustajia kunnallisiin
luottamuselimiin, valtion komiteoihin ja vastaaviin elimiin
sekä edustustehtäviin.

Suunnitelmallisen tasa-arvotyön periaatteet ja toimintalin-
jat sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi puolueen sisällä
tulisi määritellä tasa-arvo-ohjelmassa, joka esitetään laa-
dittavaksi.

Puoluetuimikunnan lausunto:

Puoluetuimikunta pitää tarpeellisena, että naisten osuutta
puolueen päätöksenteko- ja valmisteluelimissä lisätään.

Tasa-arvo-ohjelman laatimisen ja muiden asiaan liittyvien
esitysten osalta puoluetuimikunta viittaa aloitteesta n:o
38 antamaansa lausuntoon.

48. NAISTEN TASA-ARVOSTA.

Matinkylän Sosialidemokraatit r.y:n jäsenen Kari Mattilan, Hakaniemen Sosialidemokraatit r.y:n jäsenen Maisa Järvisen, Oulun Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n jäsenen Liisa Jaakonsaaren ym. aloite

Haluamme tuoda puoluekokoukselle seuraavat, naisten kannalta tärkeät näkökohdat uusittaessa puolueemme periaateohjelmaa sekä tasa-arvo- ja ammattiyhdistyspoliittista ohjelmaa.

Lähtökohdat

Puolueemme perusarvoja ovat vapaus, tasa-arvo, solidaarisuus ja demokratia ja puolueemme päämääränä vallan ja voimavarojen nykyistä tasaisempi jako kansalaisten kesken heidän syntyperästään tai sukupuolestaan riippumatta.

Solidaarisuusksitteessä yhdistyvät tunne ja järki: se luo ihmisten kesken yhteenkuuluvuutta, se edellyttää eläytymistä muiden asemaan lähtökohtanaan kaikkien naisten ja miesten yhtäläinen ihmisarvo. Solidaarisen hengen mukaista ei ole sellainen käytäntö, joka näennäiseen sukupuolten erilaisuuteen vedoten mahdollistaa sukupuolten välisen eriarvoisuuden.

Ay-liike

Markkinataloudessa, jossa elämme, ovat taloudelliset valtaresurssit epätasaisesti jakautuneet. Kaikkien työntekijöiden etujen mukaista, myös naisten, jotka nykyään muodostavat noin puolet kaikista palkkatyöntekijöistä, on taloudellisen vallan demokratisointi. Tietyn koon ylittäviin yrityksiin on perustettava työntekijöiden ammattiyhdistysliikkeen kautta hallitsevat palkansaajarahastot.

Kuten muihinkin toimintoihin, ihmisen on harjaannuttava demokraattiseen vallankäyttöön. Tällä hetkellä naiset ovat räikeästi aliedustettuja ammattiyhdistyshierarkiassa eivätkä näin saa tarvittavaa kokemusta taloudellista, demokraattista vallankäyttöä varten. Esimerkiksi tulopoliittisesta neuvottelukoneistosta naiset puuttuvat kutakuinkin kokonaan. Jos tilanne jatkuu tällaisena, ammattiyhdistysliike valmistelee maaperän taloudelliselle näennäisdemokratialle, jossa naisten vallankäyttö on vähäistä.

Ansiotyö

Periaatteittemme mukaisesti on pyrittävä takaamaan kaikille mahdollisuudet erilaisten kansalaisoikeuksien käyttöön. Vaikka kapitalismissa ansiotyö on palkkatyöntekijöiden vähäisen määräämävallan takia vieraannuttava, se luo kuitenkin rahataloudessa kansalaiselle pohjan hänen itsenäisyydelleen. Ihminen, jolla ei ole omia tuloja jää ainakin osittain yhteiskunnan vallankäyttömekanismien ulkopuolelle — esimerkiksi ay-liikkeessä.

Kapitalismi ja teknologinen kehitys ovat yhdessä ohjaamassa meitä kohti yhteiskuntaa, jossa vaanivat uudet eriarvoisuuden karit. suurimman vaaran tuo mukanaan uusi kastijako palkkatyöntekijöiden kesken. Siinä ylisuuri osa vallasta keskittyy ylitöyllistetyyn, teknologisen tietouden omaavan ryhmän käsiin. Toisaalta näillä erikoistuneilla työmarkkinoilla on heikosti toimeen tuleva ryhmä, joka on vuoroin tilapäistöissä, vuoroin elättää itseään työttömyys-, äitiys- ym. yhteiskunnan suomilla avustuksilla. Tällainen ohjaamaton kehitys johtanee siihen, että huomattava osa naisista siirtyy puolipäivätyön kautta kokonaan pois työmarkkinoilta. On havaittavissa, että taloudellista harvainvaltaa puolustavat ryhmät katsovat suojelemaan silmin tällaista kehitystä, jossa jatkuvasti pidetään osa kansasta työvoimareservinä, puolustuskyvyttöminä toisen luokan kansalaisina. Näin tasa-arvon kasvu sukupuolten välillä tyrehtyy ja eriarvoisuus lisääntyy.

Vain työpäivän tuntuva lyhentäminen kaikkien kohdalla korjaa tilannetta. Kahdeksan tunnin työpäiväkäsite ei voi olla mikään itsetarkoitus. Esimerkiksi noin 60 % kaikista toimihenkilöistä on naisia. On ennustettu, että lähitulevaisuudessa kaksi kolmesta toimistoalan työntekijästä korvataan konttorikoneilla. On selvää, että kehityksen kulkiessa tällaista suuntaa työtä ei riitä kaikille ellei työpäivää lyhennetä. Hitaan kasvun aika on alkanut ja aineellisen hyvinvoinnin kasvu tyrehtynyt. Tuntuu olevan kaksi tietä: joko pidetään kiinni jo saavutettujen etujen-politiikasta, joka puolustaa vanhempien alojen oikeuksia ja tehdään työvoiman ostajien kanssa yhteiskuntasopimus. Tällöin naiset vähitellen suurin joukoin työnnetään pois työmarkkinoilta.

Toinen, puolueemme periaatteiden mukainen ratkaisu on ryhtyä toimenpiteisiin, jotka tähtäävät täystyöllisyyteen. Tämä, kaikkien palkkatyötä nauttivien todellisten elinolosuhteiden yhtenäistyminen on ihmisten välisen pysyvän solidaarisuuden perusta.

Uusintamistyö

Naiset ovat tähän asti kantaneet päävastuun perheen uusintamistehtävistä. Teollisessa yhteiskunnassa on yksipuolisesti nostettu arvoon tuottavat toiminnot uusintamistyön kustannuksella, näin ovat myös sukupuolten mukaan eriytyneet työmarkkinat alun perin syntyneet. Naiset maksavat heikomilla ansioiltaan yhteiskunnalle suorittamansa perheen uusintamistyön. Naisia rangaistaan epäoikeudenmukaisesti eikä tilanne korjaannu sillä, että naista äitinä nostetaan korokkeelle. Ainoa toimiva, tasa-arvoinen ratkaisu on uusintamistehtävien tasajako naisten ja miesten kesken. Edellyttämme, että tämä ratkaisu sisällytetään ohjelmiin.

Naisten valta puolueessa

Naiset ovat koko 70-luvun äänestäneet entistä aktiivisemmin. Naiset äänestävät yhä useammin naisia, joten naisten edustus

Eduskunnassa ja valtuustoissa, joihin äänestäjät voivat suoraan vaikuttaa on jatkuvasti lisääntynyt. Itse puolueemme on kuitenkin toistaiseksi miesvaltainen, puolueemme miesten edustus esim. kaupunginhallituksissa ja lautakunnissa on vieläkin suhteettoman suuri. Voidaan siis väittää, että puolueemme valtaa käyttävät miehet ovat äänestäjämme vanhoillisempia. Työväenliikkeen tulisi omissa toiminnoissaan heijastaa sitä tasa-arvoa, jota se on yhteiskuntaan luomassa.

Edellä olevaan viitaten esitämme,

että puoluekokous puoltaisi edellä esitettyjen periaatteiden sisällyttämistä puolueen uusiin erityisohjelmiin ja mahdollisesti uusittavaan periaateohjelmaan.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteista no: 40—47 antamaansa lausuntoon.

49. SUUNNITELMALLISEN TASA-ARVOTYÖN PERIAATTEET JA TOIMINTASTRATEGIA.

Vallilan Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Syksyn 1980 kunnallisvaalien jälkeen on Suomen kunnissa enemmän kuin joka viides valtuutettu nainen. Valtuutetuista on naisia nyt 22,3 % kun heitä vuonna 1968 oli vain 10,7 %.

SDP:n kohdalla naisten osuuden lisääntyminen kunnanvaltuutetuista oli keskimääräistä suurempi, puolueen kunnanvaltuutetuista on nyt naisia 26,5 %.

Puolueemme kannattajakunta on siten selvästi osoittanut olevansa naisten ja miesten tasavertaisen päätöksentekoon osallistumisen kannalla. Puolueen sisälläkin tulisi näiden näkemysten päästä voimakkaammin vaikuttamaan. Tulisihan SDP:n olla periaatteidensa mukaisesti tienavaajana tasa-arvoiseen osallistumiseen.

Puolueen jäsenistöstä oli vuonna 1978 naisia 34,7 % kuitenkin heidän osuutensa puoluekokousedustajista oli 19,0 %, puolue-neuvoston jäsenistä 13,8 % ja puoluetoimikunnasta 7,7 % (eli yksi). Tällaiset luvut kertovat, ettei puolueemme ole pystynyt takaamaan naisille tasavertaisia mahdollisuuksia puoluetoimintaan osallistumiseen. Puolue ei ole hyödyntänyt kaikkia henkisiä voimavarojaan.

Naisten osuuden lisääminen päättävissä ja valmistelemissa puolue-elimissä olisi paitsi osoitus tasavertaisista osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista myös laajemman ja monipuolisemman näkökulman saaminen asioihin.

Puoluekokouksen tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että puolue-elimissä lisätään naisten osuutta vastaamaan heidän osuuttaan jäsenistöstä.

Vastaavalla tavalla on naisten osuus kunnallisissa luottamustoi-
missa, komiteoissa ja muissa elimissä suhteettoman vähäinen.
Puolueen tulee myös nimettäessä edustajia edellä mainittuihin
tehtäviin pyrkiä lisäämään naisten osuutta.

Näiden toimenpiteiden lisäksi Vallilan Sos.dem. Työväenyhdis-
tys esittää,

että puoluekokous määrittelee suunnitelmallisen tasa-ar-
votyön periaatteet ja toimintastrategiat sukupuolten tasa-
arvon edistämiseksi. Toimintastrategioissa tulee painot-
taa erityisesti puolueen aloitteellista toimintaa tasa-arvon
esteiden poistamiseksi yhteiskunnan eri sektoreilla työe-
lämä mukaan lukien.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteista no: 40—47 antamaansa
lausuntoon.

**50. PUOLUETOIMIKUNTAA VALITTAESSA NOUDATETTAVA
KÄYTÄNTÖ JA NAISEHDOKKAIDEN SYRJINTÄ**

Kallion Sosialidemokraatit r.y:n aloite

Sosialidemokraattinen puolue on tasa-arvopuolue — me kann-
tamme sukupuolten välistä tasa-arvoa ja vastustamme sukupuole-
leen perustuvaa syrjintää. Kallion Sosialidemokraatit esittää,

että puoluekokous edellyttäisi puoluetoimikuntaa valit-
taessa ja esitystä puoluetoimikunnan jäseniksi valmistel-
taessa noudatettavan käytäntöä, joka ei johda naisehdok-
kaiden syrjintään.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteista no:t 40—47 antamaan-
sa lausuntoon.

**51. NAISTEN OSUUDEN LISÄÄMINEN PÄÄTÖKSENTEKO- JA
VALMISTELUELIMISSÄ**

Rovaniemen Sos.-dem. Naisyhdistys r.y:n aloite

Vuoden 1979 valtiollisissa ja syksyn 1980 kunnallisissa vaaleissa
naisten kannatus on lisääntynyt siinä määrin, että naisten
osuutta tulee lisätä päättävissä ja valmistelemissa puolue-elimis-
sä.

Yhdistyksemme esittää,

että puoluekokous velvoittaa puolue-elimet ryhtymään toimenpiteisiin naisten osuuden lisäämiseksi vastaamaan heidän osuuttaan jäsenistöstä päätöksenteko- ja valmisteluelimissä, kuten puolueen jaostoissa ja työryhmissä sekä toimitsijakunnassa. Samaa periaatetta tulee noudattaa lisäksi nimitettäessä puolueen edustajia kunnallisiin luottamuselimiin, valtion komiteoihin ja vastaaviin elimiin.

Koska miespuoliset toverit vaativat naisilta näyttöjä soveltuvuudesta luottamustehtäviin, määritelkoon puoluekokous näyttöjen perusteet.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteista no:t 40—47 antamaansa lausuntoon.

52. TASA-ARVO-OHJELMAN LAATIMINEN

Suur-Helsingin Sosialistiseura r.y:n aloite

Syksyn 1980 kunnallisvaalien jälkeen on Suomen kunnissa hie-
man useampi kuin joka viides valtuutettu nainen. Valtuutetuista on naisia nyt 22 %, kun heitä vuonna 1976 oli vain 18 %. Sosia-
lidemokraattien kohdalla naisten osuuden lisääntyminen kun-
nanvaltuutetuista oli keskimääräistä suurempi; puolueen kun-
nanvaltuutetuista on nyt naisia 25.5 %, kun vuonna 1976 heitä
oli 21.7 %. Puolueemme kannattajakunta on siten vaaleissa sel-
västi osoittanut kannattavansa miesten ja naisten tasavertaisem-
paa osallistumista päätöksentekoon.

Sukupuolten eriarvoisuus on heijastumaa kapitalistiseen yhteis-
kuntarakenteeseen juurtuneista eriarvoisuusrakenteista. Sosiali-
demokraattinen työväenliike on syntynyt ja järjestäytynyt poista-
maan yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja eriarvoisuutta ihmisten
välillä. Sen vuoksi on tärkeää, että Sosialidemokraattinen Puolue
huolehtii naisten ja miesten tasa-arvon toteutumisesta myös
omassa toiminnassaan.

Puolueen jäsenistä on naisia noin 35 %. Kuitenkin naisten
osuus puoluekokousedustajista oli vuonna 1978 19 %, puolue-
neuvoston jäsenistä 14 % ja puoluetoimikunnan jäsenistä 8 %
(eli yksi). Naisten osuus käy sitä vähäisemmäksi, mitä korkeam-
malle päätöksentekotasolle puolueen sisäisessä toiminnassa
edetään. Naisia on myös hyvin vähän puolueen ylemmissä toi-
mitsijoissa sekä tärkeimpien työryhматыypipisten valmistelu-
mien jäseninä.

Puolue ei ole siis pystynyt hyödyntämään naisten panosta työ-
kentelyssään eikä antamaan kuvaa tasa-arvoon vakavasti omassa
toiminnassaan suhtautuvasta liikkeestä.

Edellä todetun perusteella Suur-Helsingin Sosialistiseura esittää,

että puolue laatii tasa-arvo-ohjelman sukupuolten tasa-arvon suunnitelmalliseksi toteuttamiseksi puolueen omassa toiminnassa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteista no:t 40—47 antamaan lausuntoon.

53. TASA-ARVON TOTEUTTAMINEN SDP:N TOIMINNASSA

Joensuun Työväenyhdistys r.y:n aloite

Yhteiskunnassamme tapahtuneesta kehityksestä huolimatta sukupuolten välinen eriarvoisuus näkyy edelleen kaikilla elämäntilanteilla: työelämässä, kasvatuksessa, koulutuksessa, poliittisessa-, ammattiyhdistys- ja muussa järjestöelämässä, joukkotiedotuksessa, perhe-elämässä ja ihmisten aseenteissa. Yhteiskunnassamme on edelleen useita tekijöitä, jotka ylläpitävät tätä eriarvoisuutta. Nämä eriarvoisuutta aiheuttavat syyt tulisi paljastaa ja pyrkiä poistamaan. SDP:n tasa-arvon puolueena tulisi olla eturintamassa taistelemassa myös sukupuolten välisen tasa-arvon puolesta. Tavoitteet SDP:n tasa-arvotyölle tulisi asettaa erityisessä tasa-arvo-ohjelmassa, jossa tulisi käsitellä tasa-arvotavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi mm. koulutuksessa, työelämässä, sosiaalipolitiikassa, perheoikeudessa, alue- ja yhdyskuntapolitiikassa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä.

Paitsi yhteiskunnassamme yleensä on sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen saavuttamatta myöskin omassa puolueessamme. Vaikka puolueemme kannattajista yli puolet ja jäsenistä 35 % on naisia, naisten osuus puolueemme eri elimissä on melko vähäinen ja sitä vähäisempi se on mitä arvostetummasta elimestä on kysymys: viime puoluekokouksessa naisten osuus puoluekokousedustajista oli 19 % ja puolueuuevoston jäsenistä heitä on 13,8 % ja puoluetoimikunnan jäsenistä 7,7 %. Vielä harvinaisempia kuin luottamushenkilöinä naiset ovat puolueemme työntekijöinä (paitsi tietysti toimistotyöntekijöinä!).

On kuitenkin muistettava, että puolueemme menestys riippuu suuresti myös naisista: tämän osoittivat selvästi viime kunnallisvaalit, joissa saavutettu menestys voidaan suurelta osin kirjata naisten voimakkaan vaalilyön hyväksi. Naisissa on myös käytettävissä voimavaroja, jotka olisi järkevää hyödyntää SDP:n toiminnan hyväksi.

Joensuun Työväenyhdistys esittää, että

että puoluekokous velvoittaa puolue-elimet ryhtymään toimenpiteisiin naisten osuuden lisäämiseksi vastaamaan

heidän osuuttaan jäsenistöstä päätöksenteko- ja valmisteluelimissä — kuten puolueen jaostoissa ja työryhmissä — sekä toimitsijakunnassa. Samaa periaatetta tulee lisäksi noudattaa nimettäessä puolueen edustajia kunnallisiin luottamustehtäviin sekä valtion komiteoihin ja vastaaviin elimiin.

Lisäksi esitetään laadittavan tasa-arvo-ohjelma, jossa määritellään tasa-arvotyön periaatteet ja toimintalinjat.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteista no:t 40—47 antamaansa lausuntoon.

54. GARANTERING AV BÅDA KÖNENS REPRESENTATION PÅ ALLA NIVÅER

Östra Helsingfors Socialdemokrater r.f:s motion

Andelen av kvinnliga medlemmar inom SDP är 35 % av hela medlemsantalet. Kvinnorna har dock inte den representation i partiets olika organ som deras medlemsantal skulle förutsätta. Ju högre upp man går i partiorganen, desto lägre blir kvinnornas relativa representation. I den högsta toppen finner man nästan enbart män.

Senaste riksdagsval och kommunalval visade dock att en ändring håller på att ske inom väljarkåren. De verkliga vinnarna i valet var ju kvinnorna i SDP. Detta visar att allt flera kvinnor vågar, orkar och hinner ta emot förtroendeuppdrag och att allt flera väljare också tror och litat på dem.

Finlands Svenska Arbetarförbund har redan i april 1979 för sin del omfattat en rekommendation, som syftar till att öka det kvinnliga inslaget inom förbundets beslutande organ och vid fördelningen av förtroendeuppdrag i samhället. Samma princip borde gälla även vid tillsättandet av hela partiets egna organ och vid fördelningen av partiets förtroendeuppdrag i samhället. Den diskriminering som de nuvarande stadgandena och procedurerna i praktiken leder till måste direkt angripas. Man kunde till exempel tänka sig att stadgarna och reglerna på samtliga nivåer inom partiet ändras så, att alla föreningar, kommunala organisationer, regionala förbund etc. i officiella sammanhang måste representeras av minst två delegater, varvid båda könen måste ha minst en representant. För organ med ett relativt begränsat medlemsantal och för olika förtroendeuppdrag i samhället bör en direkt kvotering övervägas. För att alltför stora övergångsproblem inte skall uppstå bör dock kvoten för båda könen vara relativt låg. T.ex. 25 % kunde tänkas vara en lämplig undre gräns för antalet representanter för båda könen.

Med hänvisning tili ovanstående föreslår Östra Helsingfors Socialdemokrater

- att SDP skriker till lämpliga åtgärder för att garantera att båda könen är representerade i tillräcklig utsträckning på alla nivåer inom partiet och i olika förtroendeuppdrag i samhället
- att partiet utarbetar ett handlingsprogram på längre sikt för att öka antalet kvinnliga medlemmar i partiet och för att effektivare än hittills aktiveradem i partiets verksamhet.

Partistyrelsens utlåtande:

Partistyrelsen hänvisar tili sitt utlåtande på motioner nr 40—47.

54. MOLEMPIEN SUKUPUOLTEN EDUSTUKSEN TAKAAMINEN KAIKILLA TASOILLA

Östra Helsingfors Socialdemokrater r.f:n aloite

Naispuolisten jäsenten osuus SDP:n koko jäsenkunnasta on 35 %. Naisilla ei kuitenkaan ole jäsenmääränsä edellyttämää edustusta puolueen eri elimissä. Mitä ylemmstä puolue-elimestä on kysymys, sitä pienemmäksi osoittautuu naisten suhteellinen edustus. Kärkipaikoilta löytyy lähes yksinomaan miehiä.

Viimeksi käydyt valtiolliset vaalit ja kunnallisvaalit kuitenkin osoittivat, että äänestäjäkunnan käsitykset alkavat muuttua. Olivathan vaalien todelliset voittajat SDP:n naiset. Tämä osoittaa, että yhä useammat naiset uskaltavat, jaksavat ja ehtivät ottaa vastaan luottamustehtäviä ja että yhä useammat äänestäjät myös uskovat ja luottavat heihin.

Suomen Ruotsalainen Työväenliitto on jo huhtikuussa 1979 omalta osaltaan hyväksynyt suosituksen, joka tähtää naisten osuuden lisäämiseen liiton päättävissä elimissä ja yhteiskunnallisia luottamustehtäviä jaettaessa. Sama periaate olisi saatettava voimaan myös koko puolueen omia elimiä asetettaessa sekä puolueen yhteiskunnallisten luottamustehtävien jaossa. On suoraan puututtava siihen syrjintään, johon nykyiset säännöt ja menettelytavat käytännössä johtavat. Säännöt ja määräykset kaikilla puoluetasoilla voitaisiin esimerkiksi muuttaa siten, että jokaisella yhdistyksellä, kunnallisjärjestöllä, aluejärjestöllä jne. aina, kun on kysymys virallisuontoisesta tehtävästä, tulee olla siinä vähintään kaksi edustajaa, jolloin kummallakin sukupuolella tulee olla vähintään yksi edustaja. Sellaisia elimiä varten, joiden

jäsenmäärä on suhteellisen rajoitettu, ja erilaisia yhteiskunnallisia luottamustehtäviä varten olisi suoranainen kiintiöinti otettava harkittavaksi. Liian vaikeiden siirtymäongelmien välttämiseksi olisi kuitenkin kummankin sukupuolen kiintiö määrättävä suhteellisen alhaiseksi. Esim. 25 % saattaisi sopia kummankin sukupuolen edustusosuuden vähimmäismääräksi.

Edellä esitetyn perusteella Östra Helsingfors Socialdemokrater esittää,

- että SDP ryhtyy sopiviin toimenpiteisiin molempien sukupuolten riittävän edustuksen takaamiseksi puolueen kaikilla tasoilla ja eri yhteiskunnallisissa luottamustehtävissä
- että puolue laatii pitemmän aikavälin toimintasuunnitelman puolueen naispuolisten jäsenten lukumäärän lisäämiseksi sekä heidän tähänastista tehokkaamaksi aktivoimiseksi puolueen toiminnassa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteista n:ot 40—47 antamaansa lausuntoon.

55. NUORISON ASEMAN PARANTAMINEN JA NUORISOTOIMINNAN TEHOSTAMINEN

Länsimäen Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

Yhteiskunnassamme on tapahtunut viime vuosikymmeninä merkittäviä muutoksia. Maamme elinkeinorakenne on teollistamisen ja maaltamuuton seurauksena muuttunut.

Yhteiskunnan nopeasta muutoksesta on kuitenkin seurannut myös kielteisiä piirteitä. Maaseudulta kaupunkiin siirtyneellä väestöllä on usein ollut vaikeuksia sopeutua uusiin olosuhteisiin, ja tästä on seurannut erilaisia sosiaalisia vaikeuksia, passivoitumista ja perheiden sisäinen tasapaino on järkkynyt. Siitä ovat joutuneet kärsimään etenkin lapset ja nuoret. Vaikeudet ovat helposti purkautuneet erilaisina käyttäytymishäiriöinä ja muina sopeutumisvaikeuksina. Yhteiskuntamme ei ole kyennyt riittävästi tarjoamaan nuorille heitä kiinnostavaa toimintaa.

Sosialidemokraattisen työväenliikkeen ja koko maan tulevaisuus on nuorisossamme ja meidän tulisikin pyrkiä löytämään uusia keinoja, joiden avulla nuoriso voitaisiin aikaisempaa paremmin saada mukaan yhteisiin toimintoihimme.

Länsimäen Sosialidemokraattinen Yhdistys ry ehdottaa Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen vuoden 1981 puoluekokoukselle,

että se kehottaisi puolueen perusjärjestöjä ja johtoa ryhtymään valtakunnallisesti sellaisiin toimenpiteisiin, joiden avulla voidaan parantaa nuorison asemaa ja tehostaa nuorisotoimintaa nykyhetken tarpeita vastaavaksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen.

